

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΟΙΚΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ὁ περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμος μετὰ τὸ τόσων ἄλλων ἀληθῶς ἀπὸ πρακτικωτάτου πνεύματος κινητομῶν καὶ τινων ὅμως δυστυχῶς οὐσιωδῶν σφαλμάτων, ἔλυσε πρακτικώτατα καὶ τὸ ζήτημα τῆς οἰκοδομῆς ἢ μετασκευῆς διδαστηρίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, διὰ πόρων συνεχῶν καὶ ἀσφικτῶν καὶ διὰ προοδευτικῆς ἐργασίας, ἣν οὐδὲν δύναται νὰ ἀνακόψῃ.

Οἱ γνωρίζοντες τὰς φρικώδεις τρώγλας, τὰς ὑγρὰς, τὰς ἀνηλίους, πολλαχοῦ τὰς ἐν μέρει ἀστύγους, καὶ μὲ τὸ ἔδαφος ἀνευ σκιιδώματος, ἐντὸς τῶν ὁποίων συνεθλίβοντο καὶ συνθλίβονται ἔτι κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ τρυφερὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, ὅπου ἀνγκόπτεται ἡ πνευματικὴ τῶν ἀνάπτυξις φυγαδεύονται τὰ ῥόδινα χρώματα τῶν πρεσβύων τῶν ἐν τῇ μέσῃ ἀτμοσφαιρᾷ δυσώδους, συναντῶσι σήμερον εἰς πτωχὰ χωρία καὶ κωμοπόλεις τὰ ἀναπεπταμένα κτίρια μὲ τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ παράθυρα, μὲ τοὺς ὀρόφους τοὺς ὑψηλοὺς, μὲ τὰς αὐλὰς τὰς εὐρυχωροὺς καὶ δὲν δύναται ἡ νὰ καταληφθῶν ἀπέναντι τοιαύτης ἀντιθέσεως ὑπὸ αἰσθημάτων ἀνεκφράστου εὐφροσύνης. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου οἱ ναοὶ οὗτοι τοῦ πνεύματος τῶν Ἑλληνοπαίδων θὰ ἀντικαταστήσουν ὀλοσχερῶς τὰ ἀπαισία σχολεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐτυραννείτο καὶ ἐμαραινέτο ἐπὶ γενεὰς ἢ τρυφερὰ ἡλικία, ναοὶ ἀντάξει τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ τοῦ σχολείου.

Ἴσως ἐν τούτοις οἱ γενόμενοι δεκτοὶ τύποι τῶν διδαστηρίων τῶν τε πλήρων καὶ τῶν ἀπλῶν ὑπερηκόντισαν τὸ μέτρον τῆς ἀνάγκης. Ἴσως, ἢ μάλλον βεβαίως, ἠδύναντο νὰ εἶνε ὀλιγώτερον πολυτελεῖ, λιτότερα, ὅτε ταχύτερον οἱ διαβίσιμοι πόροι ἤθελον ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν καθολικὴν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἀντικατάστασιν τῶν ἀπαισιῶν κτιρίων, τὰ ὁποῖα δι' ἐκμισθώσεων, διὰ πράξεων δηλαδὴ ἐξόχου ἐνοίας πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν, μισθώνονται διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς διδαστήρια. Τὸ λυπηρότερον δὲ πάντων εἶνε τούτο ὅτι ὡς ἔχει ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 69 καὶ 70 τοῦ περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμου οἱ δεκτοὶ γενόμενοι τύποι ἀναγνωρίζονται ὡς τύποι ἀναλλοίωτοι τῶν διδαστηρίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀποτελοῦντες οὕτω μέρος ἀναπόσπαστον τοῦ νόμου καὶ μὴ δύναμενοι νὰ μεταβληθῶν ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Ἄλλ' ὅπως δήποτε ἡ πολυτέλεια αὕτη μόνον

ἐπιβράδυνει τῆς καθ' ὅλον τὸ κράτος συμπληρώσεως τῶν διδαστηρίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως θέλει ἐπιφέρει. Οἱ δῆμοι δὲ πρώτης τάξεως, ἐν οἷς κατὰ πρακτικωτάτην τοῦ ἀρθροῦ 76 τοῦ νόμου πρόνοιαν, θὰ ἐγερθῶν διδαστήρια, μόνον ἀφοῦ πληρωθῶσιν αἱ ἐν τοῖς δήμοις γ' καὶ β' τάξεως ἀνάγκαι, ἔχουσι κατὰ κανόνα ἀνεκτότερα κτίρια πρὸς χρῆσιν σχολείων ἀπὸ τοὺς δήμους β' καὶ γ'. διότι πολλὰ διδαστήρια ἀνήκουν εἰς τὴν περιουσίαν τῶν δήμων τούτων, ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ οἰκοδομηθέντα, ὅσων δὲ καὶ ἂν ὑποθεθῶν ἑλλιπῆ καὶ ἀπρόσφορα πάντως εἶνε καταλληλότερα τῶν ἰδιωτικῶν κτιρίων, τὰ ὁποῖα μισθώνονται ὑπὲρ τῶν ἐνόσων μένων.

Οὕτω τὸ ζήτημα τῶν διδαστηρίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶνε ἀσφαλῶς λευμένον καὶ κατὰ τρόπον ἀντάξιον τῆς ἀντιλήψεως πολιτισμένου κράτους περὶ τῆς ὑψηλῆς ἐνοίας τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἀληθῆς δὲ ἐπὶ τούτῳ ὀφείλεται εὐγνωμοσύνη εἰς τὴν μνήμην τοῦ Δ. Πετρίδου, τοῦ ὁποῖου προσωπικὸν ἀποκλειστικῶς ἔργον, δι' ὃ οὐδεὶς ἕτερος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐναθρύνηται εἶνε ὁ περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμος.

Δυστυχῶς ὅμως τὰ κτίρια τὰ χρησιμεύοντα ὡς διδαστήρια τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, (διότι κατὰ κανόνα τὰ τῶν γυμνασίων εἶνε ὀλιγώτερον οἰκτρὰ) σχεδὸν ἐν ὅλῃ οἰκίαι ἰδιωτικαὶ μισθούμεναι πρὸς τοιαύτην χρῆσιν, παρουσιάζουν συνήθειαν τὴν αὐτὴν εἰκόνα τῆς ἀβλιότητος καὶ τῆς φρικῆς.

Περὶ τούτων οὐδεμία ἔχει ληφθῆ νομοθετικὴ μέριμνα. Καίτοι δὲ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα εἶνε πολυκρίθμα καὶ πολλὰι χιλιάδες ἑλληνοπαίδων φοιτῶσιν εἰς αὐτά, ἡ ἀγριωτέρα ἀστοργία κυριαρχεῖ ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογὴν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἀντὶ ἀδρότάτων μισθωμάτων μισθώνονται πρὸς τοῦτο πολυτελῶς, μόναι δὲ πραγματικαὶ συνθηκαὶ περὶ τοῦ καταλλήλου τῶν ἐνοικιαζομένων κτιρίων, λαμβανόμεναι ἀποκλειστικῶς ὑπ' ὄψει ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων, εἶνε ἡ τοπικὴ ἰσχύς τοῦ ἰδιοκτῆτου, ἐὰν, ἐνοηθῆ ἀνήκη εἰς τὴν πολιτικὴν μερίδα, ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῆς ὁποίας θὰ ἀποφασισθῆ ἡ μίσθωσις.

Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι πρὸ πάσης μισθώσεως συντάσσονται ἐκθέσεις περὶ τοῦ ὁικιαζομένου καταλλήλου τοῦ ἐνοικιαζομένου κτιρίου, ἐκθέσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀναγραφὴ τῶν πλεονεκτημάτων ὅσα παρουσιάζει ἡ προτεινομένη μίσθωσις ὑπερπηδᾷ καὶ αὐτὰ τὰ ὅρια τοῦ ἐνοικιαζομένου ἐξί-

κνομένη μέχρι λυρισμού. Δεν αρνούμεθα, ότι αι ἐκθέσεις αὐταὶ φέρουν τὰς υπογραφὰς τοῦ σχολάρχου, — τοῦ μελλοντος νὰ συμμερισθῆ τὴν τύχην τῶν μικρῶν μαθητῶν του, — τοῦ ἐπικρατικοῦ μηχανικοῦ, καὶ τοῦ δημάρχου — πλὴν ἐὰν ὁ δήμαρχος ἀνήκη εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα, ὅτε ἡ υπογραφή ἐκείνου ἀπουσιάζει διὰ γνωστὸς λόγους.

Δυστυχῶς δὲ μὴ τὰ πιστοποιητικὰ ταῦτα ἔχουν ἰσχύον πολὺ ἐφήμερον, διότι μετ' ὀλίγον εἶτε διότι συμπύπτει κυβερνητικὴ μεταβολὴ εἶτε λόγῳ πολιτικῆς μεταστάσεως τοῦ ἰδιοκτῆτου, ἕτερος σχολάρχης, — οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ ὁ αὐτός — συντάσσει ἐκθέσεις, δι' ἧς διεκτραγωδεῖ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὑφίστανται οἱ νεαροὶ μαθηταί, ἐὰν δὲν ληφθῆ ἄμεσος πρόνοια «περὶ λύσεως τῆς μισθώσεως τῆς σεσαθρωμένης καὶ ἐτοιμορρόπου οἰκίας τῆς χρησιμευούσης ὡς ἑλληνικὸν σχολεῖον, καὶ τῆς οἰκίας καὶ οἱ τοῖχοι καὶ ὁ ὄρος ἀπειλοῦσι πτώσει».

Περιέκλεισται δὲ εἰσαγωγικῶν τὰς φράσεις ταύτας διότι, ἀποτελοῦν κοινὸν τύπον ὄλων σχεδὸν τῶν ἐκθέσεων τῶν ἀρμοδίων, δι' ὧν προτείνεται ἡ λύσις τῆς μισθώσεως καὶ αἰτίαις κατὰ ἀνεξήγητον, ἀλλὰ συνθησάτην σύμπτωσιν, συναποστέλλονται πάντοτε καὶ μὲ μίαν ἀναφορὰν ἐτέρου ἰδιοκτῆτου προσφέροντος πρὸς μισθωσὶν εἰς τὸ δημοσίον τὴν «καθ' ὅλα καταλληλοτάτην δι' ἑλληνικὸν σχολεῖον οἰκίαν του ἐπὶ λίαν συμφέρουσας ὄρους» κατὰ τὴν ἐν κατακλειδί τοῦ καταδικαστικοῦ τῆς ἐτέρας ἐγγράφου βεβαιώσιν τῶν αὐτῶν ἀρμοδίων.

Ἦδη ὁμολογῶ ὅτι ἀποβάνει τὸ δεινότερον τῶν προβλημάτων, τίνες ἐκ τῶν ἀντιθέτων περὶ τῶν αὐτῶν κτιρίων ἐπισήμων ἐκθέσεων τῶν ἀρχῶν εὐρίσκονται εἰς φυσικὰς σχέσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐν μόνον εἶνε ἀσφαλῶς βέβαιον ὅτι πολλάκις λύνονται μονομερῶς ὑπὸ τοῦ δημοσίου μισθώσεις διὰ τὸ ἀκατάλληλον τῶν κτιρίων, πολλάκις τὰ δικαστήρια ἀπορρίπτουν ὅτι τὸ ἐγκαταλειφθὲν κτίριον ἦτο κατὰλληλον, πολλάκις ἐπομένως δι' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον τὸ κράτος καταβάλλει διπλὰ μισθώματα, διὰ τε τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν οἰκίαν, καὶ διὰ τὴν προτιμηθεῖσαν, καὶ ὅτι παρ' ὅλας ταύτας τὰς συνθησάτην διπλᾶς θυσίας, οἱ ταλαίπωροι ἑλληνόπαιδες στεγάζονται ὑπὸ φρικώδη κτίριον φέροντα τὸ ὄνομα ἑλληνικῶν σχολείων.

Ταῦτα βεβαιῶ ἐξ ἐπαγωγῆς, ἐπὶ ἀπειρῶν πρακτικῶν. Ἐκ τούτων ἀναφέρω ἐν καὶ μόνον.

Περὶ τινος κτιρίου ὑπάρχει ἐνθουσιαστικωτάτη ἐκθεσις τοῦ σχολάρχου, τοῦ μηχανικοῦ καὶ τοῦ δημάρχου βεβαιούσα ὅτι ἀποτελεῖ ἀληθῆς εὐρημα· διότι δὲν ὑπάρχει πρὸς, μὲ τὸ ὅποιον νὰ μὴ εἶνε προικισμένη. Ἡ οἰκία συνεπιζῆ τῶν

ἐκτάκτων τούτων χαρακτηρισμάτων μισθοῦται ἐπὶ πενταετίαν.

Πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐν τούτοις δύο ἐτῶν ὑποβάλλεται περὶ τῆς αὐτῆς οἰκίας ἐτέρα ἐκθεσις, ἐξ ἧς ἀποσπῶ τὰ ἐξῆς κατὰ λέξιν, ὡς ἔχουν, φωτογραφοῦντα τὴν κατάστασιν ἀφροτέρων τῶν ὀρόρων :

«Τὸ πάτωμα τοῦ ἰσογείου ἀποτελεῖται ἐκ δοκῶν καὶ σκνίδων σεσαθρωμένων, καὶ ἐν σσηπιᾷ καταστάσει παρούσῃ ὅσιν ἀνωμαλιώτην, ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ προσηλώσεων τεμαχίων σκνίδων πρὸς κάλυψιν τῶν μεγαλειτέρων ὀπῶν καὶ λοιπὸν σσηπῶτων μερῶν αὐτοῦ. Κάτωθεν δὲ τῆς ἐπιφανείας τοῦ οὗτω σεσαθρωμένου πατώματος, ἀντὶ ὑπογείου, ὑπάρχει δεξαμενὴ πλήρης ὕδατος, βάθους πλέον τῶν 2½ μέτρων, περιοριζομένη μεταξὺ τῶν τοίχων τῶν θεμελιῶν τοῦ ἐν λόγῳ οἰκήματος ἀνευ θόλου, κεκλυμένη μόνον διὰ τοῦ ἄνω πατώματος μὲ τὸ ἀραιὸν καὶ πλήρες ὀπῶν σκνίδωμα. Εἰς τὸ μέσον τοῦ πατώματος τοῦ πρώτου ὀρόφου (χρησιμεύοντος ὡς σχολαρχεῖον!!) ἔχει ἀνοιχθῆ ὀπὴ ἀρκετῶν δικαστῶσεων, δι' ἧς ὑδρεύονται οἱ μαθηταί (φυσικὰ διὰ κάδων ἀνέλκοντες τὸ ὕδωρ).

Διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην, διὰ τὰς ἀντιφάσεις καὶ ἐπομένως τὴν ἀνειλικρίνειαν τῶν ἀντιθέτων τούτων ἐκθέσεων βεβαιῶς δὲν δύναται τις νὰ μεμφθῆ ἀσύστηρως τοὺς σχολάρχας ἢ ἀναπληρωτὰς αὐτῶν. Θὰ ἦτο ὠραῖον, δὲν τὸ ἀρνούμεθα, θὰ ἦτο ὑψηλὸν τὸ σθένος ἐκείνου τῆς ψυχῆς, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἀπεκρούετο ἡ ἀκουμένη ἐπ' αὐτῶν ψυχολογικὴ βία. Ἄλλ' οὔτε πρακτικὸς οὔτε καὶ δίκαιος εἶνε ὁ ἀξίων ἀπὸ τῶν ἀδυνάτων καὶ τῶν ὑφιστάμενων περισσότερον τὴν πίσιν τῆς ἐξαρτήσεως, ὅπως αὐτοὶ ἀντιτάσσουν τὰ ἰσχυρότερα κατὰ τοῦ χειμάρρου τῆς συναλλαγῆς φράγματα, ὅταν ἡ κατὰ τῶν πτωχῶν διδασκάλων πίσις ἀσκήται ὑπὸ βουλευτῶν, ὑπὸ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῶν κυβερνήσεων, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κέντρου. Μία ἀπόλυσις ἢ μία ἰσοδύναμος δυσμενῆς μετάθεσις ἐνὸς οἰκογενειάρχου ἀποτελεῖ ψυχολογικὴν βίαν, καθιστῶσαν συγγνωστὰς τὰς λιποψύχους ταύτας πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τῆς συναλλαγῆς ὑποχωρήσεις.

Διὰ τὸ ὅπως καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως οἱ μαθηταί στεγασθῶσιν ὑπὸ διδασκῆρια ἄξια τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, ἀντὶ νὰ διημερεύουν εἰς κτίρια, ἐνὸς τῶν ὁποῖων ἐδόξαμεν ἀνωτέρω τὴν εἰκόνα, δύο ὁδοὶ εἶνε ἀνοικταὶ καὶ εἰς τὴν κοινοτέρην πρὸς ἄρσιν τῶν κακῶν τούτων πρόνοιαν.

Μία ὀριστικὴ ἢ συνάψις τοκοχρεωλυτικῶν δανείων πρὸς ἀνέγερσιν ἑλληνικῶν σχολείων κοινου τύπου, ὅπως καὶ τῶν δημοτικῶν, δανείου τοῦ ὁποῖου τὸ τοκοχρεωλύσιον δαψιλέστατα θὰ πκρέχη τὸ ποσόν, τὸ ὅποιον εἰς ἀδρόατα ἐνοί-

κια καταβάλλει, διὰ τὰ πανάθλια ἐν γρήτει κτίρια τὸ δημοσίον ταμείον, καὶ ἐτέρω πρόσκιρος ἢ δι' ἀποστολῆς ἐκ τοῦ κέντρου τῶν δημοσίων ἔργων βεβαιώσιν περὶ τοῦ καταλλήλου πικτὸς μισθωθησομένου κτιρίου.

Οὕτω θεωρῶ ἀδύνατον τὴν μισθωσὶν κτιρίων, οἶον τὸ κατὰ τὰ ἀνωτέρω περιγραφόμενον. Ἡ δαπάνη δὲ, τὴν ὁποῖαν θὰ ἀπαιτήσῃ ἢ ἐκάστοτε ἀποστολῆ τῶν ἀνωτάτων τούτων λειτουργῶν τῆς ὑπηρεσίας τῶν δημοσίων ἔργων, εἶνε ἀσυγκρίτως μικρότερα ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν θὰ ἀπαιτοῦν αἱ καταβαλλόμεναι ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἀποζημιώσεις διὰ τὴν πρὸ τῆς λήξεως τῆς μισθώσεως ἐγκατάλειψιν τῶν ἀχρηστων ἢ παρουσιαζομένων ὡς ἀχρηστων οἰκιῶν.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ

Η ΑΙΤΝΑ

[Ἐκ τοῦ ταξιδίου τοῦ Γαβριὴλ Ἀνοτῶ εἰς Σικελίαν].

Ἡ Σικελία σχηματίζει κλιτὸν καμπτομένην ἐκ τοῦ ΝΔ πρὸς τὸ ΝΑ καὶ ἀνυψουμένην βαθμηδὸν πρὸς τὸ ὄρος, ἐνθα ἀπολήγει. Ἐξ ὄλων τῶν κορυφῶν σημείων, ὅταν ἐρχηται τις ἐκ τῶν ἐνδοτέρω, διακρίνει τὸν ὄγκον, ὅστις φράττει τὸν ὄριζοντα. Ὁ λόφος τοῦ καπνοῦ, ὅστις τὸν στέφει, διαφεύγει εἰς τὰ νέφη.

Τὸ ἤφαιστον εἶνε γήινος σωρὸς πελώριος, ἀπομεμονωμένος ἐκ τῶν ἄλλων ὄρεων. Ἡ Αἴτνα ἀνήκει εἰς ἐκυτὴν, ὡς δημιουργηθεῖσα μόνη τῆς μεταμορφῶται καὶ μεταπλάττεται ἀπαύστως διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων καὶ ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς. Εἶνε σύγχρονος τῆς δημιουργίας· ἀφ' ὅτου ἡ ἀνθρωπότης κατοικεῖ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου τὴν βλέπει πάντοτε φεγγεβολοῦσαν, πάντοτε βρυχωμένην καὶ πάντοτε ἀπειλητικὴν.

Ἡ βόρξις τοῦ ἤφαιστου ἔχει μῆκος πολλῶν λευγῶν, ἢ δὲ περίμετρος κατὰ τὴν βᾶσιν αὐτοῦ εἶνε 140 χιλιάμετρα· ἀνυψοῦται δὲ εἰς 3,313 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς Αἴτνης, ἀπὸ τῆς ὑπέρωρας μέχρι τῆς κερυφῆς, εὐρίσκουμεν ὅλας τὰς κλιματολογικὰς παραλλαγὰς· εἰς ὕψος λ.χ. ὀλιγώτερον τοῦ ἐνὸς χιλιομέτρου μεταβαίνουμεν ἐκ τῆς φυσικῆς θερμοκρασίας τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῆς Λαπωνίας.

Εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης βλαστάνει ἡ ἄμπελος, ἡ πορτοκαλιὰ καὶ ἡ ἐλαία—ἡ δὲ χιὼν οὐδέποτε πίπτει εἰς τὴν φαλακρὰν αὐτῆς κορυφὴν.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε μόνον ἡ θαυμασιὰ ποικιλία τοῦ ἐξωτερικοῦ μανδύου, ὅστις εἶδει τὴν ζωὴν εἰς τὴν Αἴτναν.

Αὕτη ἔχει μόνιμον ἐσωτερικὴν ζωὴν. Ἡ Αἴ-

τνα ἀσθμαίνει, στενάζει, μοχθεῖ, ἐρεύγεται. βρυχᾶται, φωνάζει. Ἐνίοτε συνταράσσεται ἐκ βάρβρων νομίζει τις ὅτι θέλει νὰ ἐξεγερθῆ καὶ ἐπειτα εἰς ὀλόκληρον τὴν νῆσον ἀκούεται βάρβρος κρότος, ὡς νὰ πρόκειται αὐτὴ ἡ ἰδία νὰ ἐξοντωθῆ.

Τὸ ὄρος δὲν εἶνε ἀκίνητον, ἀλλὰ μετατοπιζέται ἀποσπώμενον ἐκ τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζεται, προεξέρχεται καὶ μετατίθεται κατὰ βούλησιν, γογγύζει δὲ ἀδιακόπως κατὰ τὴν ὑποχθόνιον τοῦ ἐργασίαν, ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ μαντεύσῃ τὰς αἰτίας, τὰς βουλάς καὶ τὰς ἐκβάσεις.

Κατὰ ἑκατοντάδας ἀριθμοῦνται εἰς τὴν Αἴτνικὴν χώραν οἱ νεκροὶ κρατῆρες, οἱ ἀπεσβεσμένοι, ὅστινες αὐρίων ἔως θὰ ἀνάψωσιν ἐκ νέου. Εἰς τὸ ὑψιστον σημεῖον ἡ κόμινος καπνίζει· παντοῦ δὲ ἐπὶ τῆς περιφέρειας αἱ ἀπειλαὶ εἶναι καταφανεῖς. Φαίνεται (καὶ ἴσως εἰς ἱστορικὴν περίοδον) ὅτι τὸ ὄρος ἐσχίσθη ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐνεκα ἀνηκούστου καταστροφῆς κατέρρευσε καὶ ἐξηφανίσθη. Καὶ οὕτως ἐσχηματίσθη κοιλὰς ἰλῦος ἐκεῖ, ὅπου ἄλλοτε ἦτο ἀληθῆς κολοφῶν. Τὴν σήμερον οὐδὲν ἄλλο εἶνε, εἰμὴ χαλινουσα ὀπή, γιγάντειος ῥωγμῆ, τὴν ὁποῖαν ὁ ὀφθαλμὸς δὲν δύναται νὰ διαπεράσῃ, νὰ καταμετρήσῃ οὔτε νὰ μαντεύσῃ τὰ σκοτεινὰ τῆς βάθης. Λέγεται ὅμως ὅτι τὸ ὄρος ἀνασχηματίζεται εἰς τὸ βῆθος τῆς ἀβύσσου διὰ σειρᾶς ἐκρήξεων, ὧν ἀκούεται ἡ βαθεῖα ἀπήχησις, καὶ θὰ ἔλθῃ ἴσως ἡ ὥρα, καθ' ἣν τοῦτο θὰ ἀποσπασθῆ πάλιν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς ἀβύσσου, διὰ νὰ ἀνέλθῃ πάλιν πρὸς τὸ φῶς εἰς ὕψος τεράστιον.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὀράσεως τὸ ὄρος δὲν ἐξασκεῖ τὴν δυνάμιν του εἰς τὴν κορυφὴν, ἀλλὰ κυρίως εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ. Θὰ ἐλαγέ τις, ὅτι τρόπον τινὰ σχεδιογραφικῶς εὐρύνεται περὶ αὐτοῦ, ἀνεγείρον ὡς ἀσπάλαξ σωρὸς χωμάτων καὶ διαγράφον ἰδίαν περιοχὴν, ἐντὸς τῆς ὁποῖας ἀξιοὶ νὰ μένῃ κύριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ὅτε ἐγὼ ἤμην ἐν Σικελίᾳ, αἱ χιὼν δὲν ἐπέτρεπον νὰ φθάσω εἰς τὴν κορυφὴν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Nicolosi καὶ ἐκ τῶν ὀρέων Rossi, δηλ. ἐξ ἐνὸς ἐκ τῶν νέων κρατῆρων, τέκτων τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους, ἠδυνήθην νὰ θουμάσω τὸν μεγαλοπρεπῆ ὄγκον, τοῦ ὁποῖου τὸ εὐμετάβλητον μέτωπον ἀδιακόπως περιέβαλλον ποικιλόχρωμα νέφη, ἀντανακλῶντα πάσας τὰς ἀποχρώσεις τοῦ οὐρανοῦ ἡλίου. Μαγικὸς δὲ πέπλος ἐπεκάλυπτεν ἀλλεπαλλήλως τὴν ὄρειαν αὐτοῦ κορυφὴν.

Ἐν τῇ χώρᾳ παρετηρεῖτο ἀπὸ τινος χρόνου, κατὰ λίαν φωτεινὰς ὥρας, ἡ ἠπιότης τοῦ ἤφαιστου καὶ ἡ σιγὴ αὐτοῦ. Ἦτο τοῦτο σύμπτωσις; Εὐθὺς ἐμάθεμεν, ὅτι ἀκριβῶς κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εἰς ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου ἄλλο ἤφαιστον ἀνεφλέγη καὶ ὅτι τὸ ὄρος Πηλλῆ ἤρχισε τὴν φουεράν του ἐκρηξίν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης πρέπει νὰ ἐρωτήσωμεν μετ' ἐπιμονῆς τοὺς κατοικοὺς τοῦ ὄρους, ὅπως μάθωμεν παρ' αὐτῶν λεπτομερεῖας τινάς. Ἐὰν ἐνόμιζέ τις ἐν τούτοις ὅτι αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ σκέπτονται ἄλλο, εἰμὴ ὅτι τὸ ἔδαφος εἶνε μία τεραστία ἔκτασις παγωμένης λάβας· εἶναι διασαλευμένον, συγκεκριμένον, κατασυντετριμμένον καὶ μαῦρον ὡς ἐκχωμάτωσις ὑπονόμων· ἡ πλουσία βλάστησις, ἡ χλόη, τὰ ἄνθη οὐδόλωσ τὸ τέρας. Τὰ οἰκοδομήματα εἶνε μαῦρα, οἱ περίβολοι τῶν κήπων μαῦροι, οἱ δρόμοι μαῦροι. Οἱ βράχοι, ὅμοιοι πρὸς ὄγκους ἀνθράκων ἐπισσικωμένων ἢ κρεμάμενοι οἱ μὲν περὶ τοὺς δὲ ἢ ὑποκάτω τῶν ἄλλων, συνωθούνται καὶ κατακρημνίζονται εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐὰν ἐλεγέ τις, ὅτι ἐδῶ δὲν ὑπάρχει θέσις διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ἔχει νὰ πράξῃ εἰμὴ νὰ ἀποφύγῃ τὰ λυπηρὰ ταῦτα μέρη. Καὶ ὅμως οὗτος ζῆ, πολλαπλασιάζεται, ἀγαπᾷ τὴν πένθιμον ταύτην χώραν, τὴν ὅποιαν κατέστησε τὴν εὐφροωτέραν γῆν τοῦ κόσμου· οὗτος ἐργάζεται, γελᾷ, ἄδει—ἐλησμόνησεν ὅλα.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐλησμόνησαν ὅτι τῷ 1669, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρωμεν ἀρχαιότερα συμβάντα, τὰ ὄρη Rossi, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρισκόμεθα ἀκριβῶς, ἀνεφύησαν αἰφνης ἐκ τοῦ ἔδαφους καὶ ὅτι ὀλόκληρος ἡ χώρα ἐκαλύφθη ὑπὸ λάβας καὶ καταστράφη. Ἐλησμόνησαν ὅτι τῷ 1693 ἐγένετο καταστραφῆ, σεισμοὶ τῆς γῆς, ἀναθυμιάσεις θανατηφόροι, πυράκτωσις τρομερά, πτώσις τέφρας, φλογῶν καὶ βράχων, ὡστε 40 πόλεις καὶ ἐπαύλεις καταστράφησαν καὶ 100 χιλιάδες ἀνθρώπων ἐξηφανίσθησαν· ἐλησμόνησαν ὅτι κατὰ τὸν τελευταῖον μόνον αἰῶνα συνέβησαν 19 ἐκρήξεις, ὅτι τῷ 1883 μετὰ σεισμόν τῆς γῆς τὸ ὄρος ἠνοίχθη μετὰ κράτου φοβεροῦ, ὅτι τῷ 1886 τοῦτο ἐπανελήθη καὶ ὅτι διηνοίχθη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ νέου κοκτῆρ, ὅστις ἐξήμει, μετὰ πατάγου βροντῆς, ἀναθυμιάσεις, καπνόν, φλόγας καὶ στάκην, ἐν ᾧ χεῖμαρρος λάβας πεπυρακτωμένης ἔρρεε πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἐλησμόνησαν ὅτι τῷ 1892 ἄλλος κρατῆρ διηνοίχθη ἀναπαράγων τὰς ἰδίας σκηνῆς καὶ τὰς ἰδίας καταστραφῆς. Αὐτὴ ἡ πόλις Nicolosi, τὴν ὅποιαν πρὸ ὀλίγου διήλωμεν, εἶδε πρὸ εἰκοσι περὶ τοῦ ἐτῶν τὴν πυριφλεγῆ λάβαν προχωροῦσαν πρὸς αὐτήν. Ὁ χεῖμαρρος ἔρρεε μετὰ ταχύτητι 50 μέτρων τῶν ὥραν. Τὰ δένδρα, οἱ τοῖχοι, αἱ οἰκίαι, ὅλα ὑπεχώρησαν. Εἰς μάτην ἐπολλαπλασιάζοντο αἱ δεήσεις εἰς τὰς ἐκκλησίας· εἰς μάτην ἐπεκαλοῦντο τοὺς διαφόρους ἁγίους. Τὸ πλῆθος ἀπηλπισμένον ἀπεφάσισε τὴν ἀναχώρησιν. Ὁ ἐπίσκοπος ἐπὶ κεφαλῆς, ὁ λαὸς φέρων τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τῶν ἁγίων τῆς χώρας, τὰς ἱεράς σημαίας, τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἕκαστος

ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ, ἐξεκίνησαν καὶ σχηματίζοντες μακρὰν πομπὴν διευθύνθησαν πρὸς τὴν Κατάνην. Αἱ προσευχαὶ δὲν διεκόπησαν. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κατάνης ὕψωσεν ἐκ τοῦ μέρους, ὅπου ἔρρεεν ἡ λάβα, τὸν πέπλον τῆς ἁγίας Ἀγίας. Μετὰ 13 ἡμέρας φοβερᾶς ἀγωνίας ἡ ἐκρήξις ἐσταμάτησεν· ἡ λάβα εἶχε κυλισθῆ μέχρι τῶν πρώτων οἰκιῶν τῆς Nicolosi.

Ὁ λαὸς ἐπανῆλθε· τῷ 1886, τῷ 1892 εἶνε τῆς ἀρχαίας ἱστορίας· μόλις ἐψυχράνθη ἡ λάβα, ἐχρησιμοποίηθη. Ἀποκαλύπτουσι τὰς γωνίας τῆς καλῆς γῆς, τὴν ὅποιαν αὐτὴ ἀφῆκε· εἶνε δὲ αὐτὴ πλέον εὐφορῆς. Οἱ κῆποι ἀνέρχονται κλιμακῶδῶς τὸ ὄρος, αἱ οἰκογένειαι πληθύνονται διηλεκτῶς, αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐπαύλεις πολλαπλασιάζονται, προσεγγίζουσι ἀλλήλας σχηματίζουσαι μακρὰν ὁδόν. Ἡ πυκνότης τῶν κατοικῶν εἶνε 600 κατὰ τετραγων. χιλίωμ. Τοιαύτη πυκνότης εἰς ὀλίγας μόνον χώρας παρατηρεῖται, περὶ τὰ ἐργοστάσια, εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ Αἴτνα μετὰ τῆς καπνοδόχης, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχονται καπνοὶ καὶ φλόγες, δὲν εἶνε ἄλλο τι διὰ τὸν πᾶντα ἄνθρωπον εἰμὴ ἀπεραντον ἐργοστάσιον. Τὰς πιθανότητας συμφορᾶς τινος ἢ ἐκρήξεις δὲν ἔχει τις νὰ φοβῆται περισσώτερον ἢ εἰς τὰ ἄλλα ἐργοστάσια. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκει ἐνταῦθα, εἶνε μηχανὴ παραγωγῆς ἀπαράμιλλος, ἥτις ἐκ φύσεως ἐτέθη εἰς τὴν διαθεσίν του. Τὸ θερμὸν, τὸ ὅποιον ὁ ἐργοστασιάρχης τοῦ Βορρᾶ ζητεῖ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, προσφέρει ἐνταῦθα ἡ γενναιοδωρὶς τοῦ ἠφαιστείου· ἡ γιγάντειος αὐτὴ κάμιнос εἶνε ἀνωτέρα παντὸς μεταλλείου. Ἡ λάβα ἐξηπλωμένη ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, κατανέμει τὴν ἡλιακὴν θερμότητα, τὴν ἐπισσωρευθεῖσαν καὶ ἀποταμιευθεῖσαν ἀπὸ τῆς δημιουργίας εἰς τὰ στέργα τοῦ ἀγχοσεργοῦ ὄρους. Ἡ καταστραφῆ, τὰ ἐρείπια, καὶ ἡ ἀνθρωποκτονία εἶνε ἐξαιρέσις· ὁ καιὸν εἶνε ἡ γονιμότης, ἡ χαρὰ, ἡ ζωὴ. Ἐν ὅσῳ προσεξοφλοῦμεν τὸ κέρδος ἀποδεχόμεθα καὶ τὸν κίνδυνον. Ἄς μᾶς ἀφήσωσιν· ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ σκεπτόμεθα τὰς ἐκρήξεις.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν τὸ ὄρος ἔχασε τὸ ἱερόν του μυστικόν. Καθ' ὃν χρόνον τοῦτο ἐστέρηθη τὸν μανθῶν τῶν δασῶν, τὰ ὅποια ἄλλοτε τὸ ἐκάλυπτον, ἀπεσβέσθη ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀρχαία παράδοσις.

Ἄλλοτε ἡ Αἴτνα ἦτο θεός. Πέριξ αὐτῆς ἠγείροντο ἱερά πρὸς λατρείαν καὶ θαυμασμόν αὐτῆς. Εἰς τὴν Nicolosi, εἰς τὴν Egyre, εἰς τὴν Ἐνναν, εἰς τὴν Caltagirone, οἱ ἄλλοι θεοί, ὁ Ἡρακλεῖς, ὁ Πλούτων, ἡ Περσεφόνη, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ἀσκληπιός, ἦσαν ὡς τιμητικὴ συνοδεία αὐτῆς. Ἦθελον διὰ θεωρίας ἀτελευτήτου, διὰ πανδήμου ἱεσίας, μετ' ὑψωμένας τὰς χεῖρας νὰ καταπραυνῶσι τὴν φοβεράν τῆς ὀργῆν.

Παντοῦ, εἰς κύκλον 20 μιλίων, ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων, ἐπὶ τῶν πεδιάδων, ἐπὶ τῶν ἡρέων, βωμοὶ καὶ ναοὶ ἦσαν ἱδρυμένοι καὶ ἐστραμμένοι πρὸς αὐτήν. Αὐτὴ ἡ Αἴτνα ἦτο λαμπρὸς καὶ τρομερὸς βωμός, τοῦ ὁποῦ ὁ καπνὸς ἀνήρχετο ἀδιακόπως εἰς τὸν οὐρανόν. Τὴν σήμερον λαὸς κηπουρῶν πληθύνεται εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῆς, ἥτις διὰ τῶν ἐρευγμῶν τῆς χορηγεῖ εἰς αὐτοὺς λαμπρὸν λίπασμα.

Ἄς καθίσωμεν εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ θεάτρου τοῦ Ταυρομενίου· ἐκεῖθεν πρέπει νὰ ἴδωμεν τὴν Αἴτναν. Ἐκεῖ ὡσαύτως πρέπει νὰ δοκιμάσωμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ψυχὴν τῆς ἀρχαιότητος. Ἐπὶ ταύτης τῆς γῆς ὑπῆρχε θέαμα μοναδικόν, ἀνελλιπὲς καὶ θαυμασιόν πάντοθεν. Εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ὄρους ἀνυψοῦνται βράχοι ἀπότομοι ὑπεράνω τῆς θαλάσσης· σχηματίζεται ἀκρωτήριον, τὸ ὅποιον, προεκτεινόμενον ἐντὸς τῶν ὑδάτων, φαίνεται ὡς ἀπεσπασμένον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἔχοντες τὸ μέτωπον ἐστραμμένον συγχρόνως πρὸς τὴν θάλασσαν, πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ πρὸς τὸ ὄρος, τὰ περιλαμβάνομεν ὅλα δι' ἐνὸς μόνου βλέμματος. Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο, τὸν ἡλιακὸν τοῦτον τόπον ἐξέλεξαν οἱ Ἕλληνας ὅπως κτίσωσιν, ἐπ' αὐτοῦ τῶν βράχων, ἱδρυμα προωρισμένον πρὸς θεῶν, τὸ θέατρον. Ἐπὶ ἀπεράντου λοιπὸν ἡμικυκλίου, τὸ ὅποιον ἐστηρίζεται ἐπὶ τῶν βράχων, 15 χιλιάδες θεαταὶ καθήμενοι ἐν ὑπαίθρῳ, ὑπὸ καθαρὸν καὶ διαυγῆ οὐρανόν, εἶχον πρὸ αὐτῶν, ἀνατεταμένην ὡς παραπέτασμα, σκηνογραφίαν ἀπαράμιλλον· κάτω ἡ κυανὴ θάλασσα μετὰ λευκοῦ κρασπέδου, ὑψηλότερον ἢ πρασίνῃ πεδιάδι καὶ αἱ κοιλάδες καταστραμμέναι ὑπὸ ἐπαύλειον, καὶ εἰς τὴν ὀπισθίαν ἀπόψιν, ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον, ὡσεὶ ἡ φύσις ἤθελε νὰ βοηθήσῃ τὰς προσπάθειάς τῆς τέχνης, ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς ὅλη ἡ Αἴτνα. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους αἱ ἀποχρώσεις καὶ τὰ παύγια τοῦ φωτός, ἡ χλόη τοῦ δάσους, τὸ μέλαν καὶ λεῖον τῶν ἐκτάσεων τῆς λάβας, ἡ ὠχρότης τῆς χιόνος, ἡ ἀχλύς τῶν νεφῶν, καὶ εἰτι ὑπεράνω ἀκόμη ἡ ζοφερὰ ἀπειλὴ τοῦ αἰωνίου καπνοῦ. Ὅλοι αἱ ἐντυπώσεις ἀνακυκλῶνται καὶ διαδέχονται ἀλλήλας. Ἡ ψυχὴ ὑπεγειρομένη ἀδυνατεῖ, ὡς αὐτὸς ὁ οὐβηλμός, τί νὰ ἐκλέξῃ καὶ ποῦ νὰ προσηλωθῇ.

Καὶ ὑποθέσατε τώρα, ὅτι ἐντὸς τοῦ ἱδρυματος τὸ πᾶν εἶνε διατεθειμένον ὅπως ὁ λαὸς δοκιμάζῃ ἀπὸ κοινοῦ τὰς μετεώρους ταύτας ἐντυπώσεις, ὑποθέσατε ὅτι ὅλοι αἱ γραμμαὶ τοῦ οἰκοδομήματος, αἵτινες ὑπολογίσθησαν καὶ συνηρμόσθησαν διὰ καλαισθησίας ἐξόχου, διευθύνονται κατὰ τινὰ τρόπον πρὸς τὰς ἐξόχους γραμμάς τὰς χαραχθεῖσας ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ ὅτι αὐταὶ τὰς συνοδεύουσιν ἀρμονικῶς, φωντάσθητε τὰς σκηνογραφίας, τὸ ἡμικύκλιον, τὴν σκηνήν, τὰ μάρ-

μαρκα, τὰ ἀγάλματα, τὰς στοάς, τὴν θάλασσαν, τὴν πεδιάδα, τὸ ὄρος. Ἐντείνετε τὸ οὖς· ἐντὸς τοῦ ἡχηροῦ τούτου περιβάλλου, ὅπου καὶ ἡ ἐλαχίστη κίνησις ἀκόμη ἀντηχεῖ καὶ προεκτείνεται ὡς ἀμιγῆς καὶ λαμπρὸν ἄσμα, ἀκούσατε· εἶνε οἱ στίχοι τοῦ Σοφοκλέους ἢ τοῦ Εὐριπίδου· εἶναι κωμῳδία τοῦ Μεινάνδρου, ἀπαγγελλόμενα ὑπὸ ἠθοποιῶν φερόντων στολὴν μετὰ μακρῶν πτυχῶν, ἐνῶ ἡ οἰμωγὴ τοῦ χοροῦ τοὺς συνοδεύει.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ παλαιοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, τέκνα τῆς Μεσογείου, ἐγνώριζον νὰ ἐννοῶσι τὴν φύσιν, νὰ ἀπολαύωσι τῆς ἐπιγείου ζωῆς μας, νὰ εὐχαριστῶσι τοὺς θεοὺς.

Τὴν σήμερον ἀγέλαδες βόσκουσιν ἐπὶ τῶν ἡρειωμένων κερκιδῶν τοῦ θεάτρου, καὶ ἐγὼ ἀκούω τὸν ρυθμικὸν τριγμὸν τοῦ δρεπάνου· διότι συλλέγουσι χόρτον ἐντὸς τῶν ἐρειπίων τοῦ θεάτρου τοῦ Ταυρομενίου.

Ἐν Ὀδησσῷ.

I. ΠΕΡΙΟΣ

ΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ¹

[Κατὰ τὸν Λῶμποκ. — Μετάφρασις Θ. Φλωρῆ]

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Οὕτω λοιπὸν ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως εἶνε ἀνάγκη ἐθνικὴ καὶ ἐπιτακτικὴ. Φύσει βέβαιον ὅλοι εἰς τὴν νὰ λησμονῶμεν εὐκολὰ τὴν χρεωστούμεν εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἐπειδὴ πάμπόλλοι τῶν θαυμασίων δῶρων τῆς κατῆντησαν πλὴν ἀναπίσπαστα στοιχεῖα τοῦ καθημερινοῦ μας βίου καὶ ἡ καθημερινὴ χρῆσις τῶν μᾶς κάμνει νὰ λησμονῶμεν εὐκολὰ τὴν προέλευσίν των. Ὅταν ἐσχάτως ἐτελεῖτο ἡ εορτὴ τῆς ἐξακοσιετηρίδος τοῦ φροντιστηρίου τοῦ Πιτερχάουζε, εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐπισήμου δείπνου μετὰ τὸ μεσονύκτιον, παρεκλήθη ὁ πρόεδρος νὰ ἐγείρῃ πρόσιν ὑπὲρ τῶν ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν Ἄντι παντός ἄλλου περιωρῆσθαι μόνον νὰ εἴπῃ ὅτι, καίτοι τὸ θέμα ἦτον ἀνεξάντλητον, ἐν τούτοις τὸ μόνον παράδειγμα, τὸ ὅποιον τῷ ἐφαίνετο κατὰλληλον διὰ τὴν περίστασιν, ἦτον ἡ χρῆσις τῶν φωσφορικῶν πυρῶν εἰς τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας.

Ἡ ἐκθεσις τῆς Βασιλικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως εἶνε γεμάτη ἀπὸ παραδείγματα, τὰ ὅποια δεικνύουν τὰς ὠφελείας τῆς ἐκπαίδευσως ταύτης. Ἀλλὰ ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις δὲν πρέπει ν' ἀρχίζῃ πολὺ ἐνωρίς, παρατηρεῖ ὁ Μπάιν, «ἡ καλῶς ἐννοουμένη ἐπιστημονικὴ ἐκπαίδευσις, πρὸς τελείαν

σπουδὴν πάσης μονομεροῦς ἐπιστήμης, προκπι-
τεῖ ὡς μόνον ὄρθην βάζει τὰς πρώτας ἀρχὰς καὶ
τὰ πρώτα παραδείγματα μὲ ὄλας τὰς λεπτομε-
ρείας, διαλεγμένα ἀπὸ ὄλας τὰς μεγάλας ἐπι-
στήμας». Καὶ τῷ ὄντι, ὡς λέγει ὁ Ἐρσχε-
λος, «πᾶς ὅστις μελετᾷ τὴν φύσιν, οὐδὲ στιγμὴν
πρέπει νὰ λησμονήσῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει κἀνὲν φαι-
νόμενον τῆς φύσεως, τὸ ὁποῖον νὰ ἡμπορῇ νὰ
ἐξηγηθῇ καθ' ὄλας του τὰς λεπτομερείας χωρὶς
τὴν γνώσιν πολλῶν καὶ ἴσως ἴσως ὄλων ἀκόμη
τῶν ἐπιστημῶν». Τὰ πλέον σπουδαῖα μυστήρια
τῆς φύσεως κρύπτονται πολλὰκις μακρὰν, εἰς
τὰ πλέον ἀνέλπιστα μέρη. Πολλὰκι πολὺτοιμοὶ
οὐσαὶ ἔχουν ἀνακλυθῆ μεταξὺ τῶν ἀπορριμ-
μάτων τῶν ἐργοστασίων, ἤτοι δὲ πράγματι εὐ-
τυχῆς ἢ ἔμπνευσις τοῦ Γλάουμπερ νὰ ἐξετάζῃ
πᾶν ὅ,τι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἀπέριπτον ὡς ἀκα-
θαρσίαν. Δὲν ὑπάρχει ἴσως ἄλλη χώρα, τῆς
ἐποίας ἢ εὐτυχία καὶ ἢ μέλλουσα πρόοδος νὰ
ἐξαρτᾶται τόσον ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην ὅσον ἢ
ἰδική μας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπερβαίνει τὰ
35.000.000 καὶ αὐξάνει γρήγορα. Τὴν σήμερον
μάλιττα ἔχει περισσοτέρους κατοίκους παρ' ὅσους
θὰ ἠδύνατο νὰ θρέψῃ. Ὀλίγοι δὲ ἄνθρωποι, ἐκτὸς
ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ καταγί-
νωσθαι μὲ τὴν στατιστικὴν, γνωρίζουν ὅτι εἶ-
μεθα ὑπόχρεοι νὰ πληρώνωμεν ἐτησίως πρὸς
συντήρησίν μας ὑπὲρ τὰ 140.000.000 λιρῶν
εἰς ξένας χώρας. Ἐννοεῖται ὅτι μὲ τὸ χρέμα
τοῦτο ἀγοράζομεν ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα κατερ-
γαζόμεθα εἰς τὰ ἐργοστάσιά μας. Σήμερον ὁμοῦ
γίνεται πολὺς λόγος περὶ τῆς ἐμπορικῆς κρίσεως
περὶ τοῦ ξένου συναγωνισμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀμε-
ρικανικοῦ, ὁ ὁποῖος, σημειωθῆτω ἐν παρόδῳ, θὰ
γίνῃ ἀργότερα ἔτι σφοδρότερος, ὅσον αἱ Ἡνω-
μένοι Πολιτεῖαι πληρώνουν τὰ χρέη των καὶ
ἐλαττώνουν τοὺς δασμούς των. Ἐὰν ὁμοῦ ρί-
ψωμεν τὸ βλέμμα ἐκτὸν ἔτη ὑστερον ἀπὸ ἡμᾶς
διάστημα μικρὸν βεβαίως διὰ τὴν ζωὴν τῶν
ἐθνῶν, τί θὰ ἴδωμεν; Ἔως τότε θὰ ἐλαττωθῇ
ἔτι περισσοτέρον τὸ ἀποθήκευμα τῶν ἀνθρώπων
μας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας
διπλασιάζεται ἀνὰ πᾶσαν 50ετίαν εἰς τρόπον
ὥστε, ἐὰν διατηρηθῇ πάντοτε ἢ αὐτὴ ἀναλογία,
θὰ ἡμεῖς τότε ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξοδεύωμεν ἐτη-
σίως ἄνω τῶν 400.000.000 λιρῶν δ' εἰσγα-
γὴν ζωοτροφῶν εἰς τὴν χώραν μας. Πῶς ὁμοῦ
θὰ πληρώσωμεν τότε τὸ ποσὸν τοῦτο; Τρεῖς
ὑποθέσεις ἡμποροῦμεν νὰ παραδεχθῶμεν. Ἡ
ἡμπορεῖ νὰ σταματήσῃ ἢ φυσικὴ ἀναλογία τῆς
αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ πρὸς-
πέθετε καταστροφὰς καὶ δολοφονίας τῆς χώρας, ἢ
ἡμπορεῖ οἱ κάτοικοι, πολλαπλασιασθέντες ὑπερ-
βολικὰ, νὰ περιέλθουν εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν
καὶ ἀθλιότητα, ἢ τέλος ἡμπορεῖ μὲ τὴν ἀνά-
πτυξιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν

ἐφαρμογῶν τῆς ἐπιστήμης νὰ διατηρηθῇ ὁ τό-
πος εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας.

Καὶ, τῇ ἀληθείᾳ, δυσὶν ὅκατον, ἢ ἐπιστήμην
ἢ ἔνδειαν μόνον ἐὰν χρησιμοποιήσωμεν φρονί-
μως τὰ δῶρα τῆς ἐπιστήμης, θὰ ἔχωμεν τὴν
ἐλπίδα ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας μας θὰ ἐξ-
κολουθήσῃ νὰ εὐημερῇ καὶ νὰ εἶνε πλούσιος. Ἡ
ἐπιστήμη θὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τοῦτο, ἐὰν ἡξέ-
ραμεν πῶς νὰ τὴν χειραγωγήσωμεν. Δὲν ἡμπορεῖ
βίβλια νὰ ὁμοιάσῃ τὴν νεράιδαν τοῦ παραμυ-
θιοῦ, ἀλλὰ πάντοτε προοιῖζει πλουσίως ἐκείνους
οἱ ὁποῖοι τὴν ἀγαποῦν.

Εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι εἰς τὸ μέλλον μᾶς ἐπι-
φυλάσσονται ἀκόμη ἄπειροι θαυμάσια καὶ γόνι-
μοι ἀνακλύσεις, αἱ ὁποῖαι περιμένουν ἀκόμη τοὺς
εὐτυχεῖς ἐξερευνητάς. Τί δὲν θὰ ἐδίδομεν π.χ.
δι' ἐν ἀνάγνωσματάρειον τοῦ προσεχῶς αἰῶνος;
Διότι, διὰ νὰ παραφράσω γνωστὸν λόγιον, εὖ
παραγωγὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θὰ γνωρίζῃ ἀπὸ
τὴν ἐπιστήμην περισσοτέρα καὶ ἀπὸ τὸν καλ-
λίτερον φυσιοδίην τῆς σήμερον». «Ἐν τῶν δοκι-
μῶν του ὁ Μπόυλ εἶγεν ἐπ' ἁράφῃ: «Περὶ τῆς
μεγάλῃς ἀγνοίας τοῦ ἀνθρώπου περὶ τὴν χρῆσιν
τῶν ἀντικειμένων τῆς φύσεως. ἦτοι περὶ τοῦ ὅτι
δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα τῆς φύσεως τοῦ ὁποῖου νὰ
ἔχῃ ἐντελῶς κατανοηθῇ ἢ ἐφαρμογῇ εἰς τὸν
ἀνθρώπινον βίον», τίτλος καὶ τὴν σήμερον ἀλη-
θείας, ὅσον καὶ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον
ἐγράφη. Διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶ εἰς πολὺ αἰσιόδο-
ξος, ἐπιτραπήτω μοι νὰ προσθήσω ἰδῶ τὴν
αὐθεντίαν τοῦ Ἐρσχύλου λέγοντος: «Ἄφ' οὐ αἱ
σπουδαίτεροι καὶ πολυχρημότεροι ἐφαρμογαὶ
πρόκειται βίβλια ἀκόμη νὰ εὐρεθῶν μεταξὺ
τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν ὕλικῶν τῶν ἤδη γνω-
στῶν καὶ μεταξὺ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἢ ἐπιστήμη
μέλλει ἀργότερα ἀκόμη ν' ἀνακαλύψῃ, δικαί-
οι μὲθ' ὅχι μόνον νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι πάντοτε
σταθερῶς θ' αὐξάνουν τὰ φυσικὰ υἴατα τῆς ἄν-
θρωπότητος καὶ ἢ τελειοποιήσῃ αὐτῶν, ἀλλὰ
καὶ νὰ ἔχωμεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁμοίως θ'
αὐξήσῃ καὶ ἢ δύναμις ἡμῶν, ὥστε νὰ ἐμβατεύ-
σωμεν περαιτέρω εἰς τὰ ἄδυτα τῆς φύσεως καὶ
νὰ γνωρίσωμεν τοὺς ὑψηλοτέρους αὐτῆς νόμους».

Καὶ δὲν θὰ ὠφελήσῃ τὴν χώραν ἢ ἐπιστήμη
ὑπὸ ὕλικὴν μόνον ἐπιψιν. Ἡ ἀνυψώση καὶ θὰ
ἐνισχύσῃ τὸν τε ἐθνικὸν καὶ τὸν ἀτομικὸν χαρα-
κτῆρα. Τὸ γέρας, τὸ ὁποῖον ἢ Ἀθηνᾶ ἐπρότεινε
εἰς τὸν Πάριον, πρόκειται τὴν σήμερον ἐμπροσθεν
ὄλων ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶρα, καὶ ὡς σύνολον καὶ
ὡς ἄτομα, ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν μὲ τὸν Τέν-
νισον τοὺς εὐγενεῖς ἐκείνους λόγους: «Νὰ
σεβώμεθα τὴν ἀξιοπρεπειάν μας, νὰ γνωρίζωμεν
τὸν ἑαυτὸν μας καὶ νὰ τὸν κυριεύωμεν, αὐτὰ
εἶνε αἱ τρεῖς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι μόναι ὁδηγοῦν τὴν
ζωὴν εἰς τὴν ὑπάτην ἀρχὴν. Καὶ ὁμοῦ αὐτὴ ἢ
ἀρχὴ δὲν εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ βίου μας, σκοπὸς αὐ-

τοῦ εἶνε νὰ ζῶμεν κατὰ τὸν νόμον. Ὅταν ζῶμεν
κατὰ τὸν νόμον, ζῶμεν ἄνευ φόβου».

«Εἰς τὴν ματαιάν καὶ τρελλὴν χαρὰν τῆς
καρδίας ἔλεγεν ὁ Τζῶν Ἀδάμ περὶ τῶν τὸ
τελευταῖον μάθημά του ἀπὸ τῆς καθηγητικῆς
ἔδρας τῆς Βοστώνης, τὴν ὁποίαν διεγείρουν
ἐνίοτε εἰς τὴν ψυχὴν μας αἱ φειδραὶ ἀπὸ
φύεις τῆς ζωῆς θὰ μᾶς διακόψῃ πολλάκις ἢ σκυ-
θρωπὴ αὐλαία τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ μᾶς προσ-
κλήσῃ νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τὰς αὐστηράς
ἀπολαύσεις τῆς ἱεράς αὐτῆς; κυψέλης. Ὅταν σὰς
καταβάλλουν αἱ ἀπογοητεύσεις, ἢ μειλίχιος φωνή
της θὰ σὰς ἐμφυσήσῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡρε-
μίαν. Ὅταν συγκοινωνήτε μὲ τοὺς κραταιοὺς
ἀποθιμένους τῶν ἀρχαίων χρόνων, δὲν θὰ αἱ
στανθῆτε τὴν ὀδυνηρὰν ταπεινώσιν, τὴν ὁποίαν
αἰσθάνεται ὁ ἐξερτῶμενος ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς
σήμερον. Καὶ ὅταν παλαίητε μὲ τὸν κόσμον
ὅταν θὰ συνέβαινέ ποτε καμμία φοβερὰ σύγ-
κρουσις καὶ ἢ φιλία θὰ ἐθεῶ; εἰ φρονιμώτερον καὶ
αὐτὴ νὰ σὰς ἐγκαταλείψῃ, ὅταν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ
Λευῖται ἔλθουν νὰ σὰς ἴδωσιν καὶ ἀντιπαρῆλθουν
χωρὶς νὰ ρίψουν τὸ βλέμμα των ἐπάνω σας, ζη-
τήσατε τότε βεβαίως, ἀγαπητοὶ μου φίλοι, καὶ
νὰ εἰσθε βεβαῖοι ὅτι θὰ τὴν εὐρήτε εἰς τὴν φιλίαν
τοῦ Δελίου καὶ τοῦ Σιηπίωνος, εἰς τὸν πατριω-
τισμὸν τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ
Μποῦρκε καθὼς καὶ εἰς τὰς διδασχὰς καὶ τὸ πα-
ράδειγμα Ἐκείνου, τοῦ ὁποῖου νόμος εἶνε ἢ ἀγά-
πη καὶ ὁ ὁποῖος μᾶς διδάσκει νὰ ἐνθυμώμεθα
τὰς ἀδικίας μόνον διὰ νὰ τὰς συγχωρῶμεν».

Πρὶν ἢ τελειώσω ἢ μὴ ἐπιτραπῇ ἀκόμη ν'
ἀναφέρω καὶ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην περιγραφὴν
τοῦ χρέους μας πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν
ὁ ἀρχιδιάκκος Φαρρὴρ ἔκαμεν εἰς μίαν προσλα-
λίαν του ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Λιθερπούλης, μαρ-
τύριον ἔτι πολυτιμώτερον ὡς ἐκ τῆς πηγῆς, ἀπὸ
τὴν ὁποίαν ἀπορρέει: «Εἰς αὐτὸ τὸ μέγα καὶ
ἐμπρικὸν ἄστυ, λέγει, ὅπου περικυκλῶνεσθε ἀπὸ
τοὺς θριάμβους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς μηχανικῆς,
σεῖς, τῶν ὁποίων ὁ ποταμὸς, διασχίζομενος ἀπὸ
τὰ μέγιστα τῶν ἀτυχελοῦν μὲ τὰς λευκάς
των αὐλακὰς, δικαίως ἀποκαλεῖται ἢ πλησιέστερα
ὁδὸς ἢ ἄγρυσσα κατὰ μέτωπον τοῦ μεγάρου λαοῦ
κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικοῦ, — σεῖς γνωρίζετε καλῶς
ὅτι εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐπιστήμης δὲν ὑπάρχει μόνον
τὸ ὠραῖον καὶ τὸ θαυμάσιον, ἀλλὰ καὶ ἰσχύς καὶ
ὄφελος. Ἡ ἐπιστήμη δὲν μᾶς ἀπεκάλυψε μόνον
ἀπεράντους ἐκτάσεις κατοικουμένας ἀπὸ ἀντρι-
θμήτους κόσμους, χρόνους ἀπείρους καθ' οὓς ἐξη-
σαν ὑπάρξαι ἀπειράριθμοι, ὄργανισμοὺς ἐλαχι-
στους, ἀράτους μέγιστοὺς, ἀλλὰ λεπτοφυεῖς,
ποικιλοχρόνους ὡς τὴν ἱριὰ, χαρίεντας ἢ ἐπι-
στήμη ἔκαμε καὶ τι πλέον; ὡς ὁ ἀρχάγγελος τῆς
εὐσπλαγγίας ἀπερώθη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἐξυψη-
ρέτησιν τοῦ ἀνθρώπου. Εἰργάσθη, οἱ μαθηταὶ τῆς

εἰργάσθησαν, ὅχι διὰ ν' αὐξήσῃ τὴν ἰσχύν των
δεσποτῶν ἢ νὰ λαμπρύνῃ ἔτι μᾶλλον τὴν μεγα-
λοπρέπειαν των μεγάρων καὶ τῶν αὐλῶν των,
ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν εὐτυχίαν ἐπὶ τῆς
γῆς, νὰ περιορίσῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀνθρώπου,
νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἀνθρωπίνην κενουχίαν. Ἐκεῖ
ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἄλλοτε ἡμίτυφοι καὶ γυμνοὶ
ἐμπροσθεν τοῦ χαινοντος στόματος τοῦ πυριφλε-
γοῦς κλιβάνου ἐμόχθουν διὰ νὰ μαλάξουν τὸν σί-
δηρον, ὑπέβαλεν εἰς μηχανικὴν ἐργασίαν τὸν ἀό-
ρατον ἀέρα. Ἐδέσμευτεν εἰς τὸ ἄρμα τῆς τὰς
ἀκτίνας τοῦ ἡλίου διὰ νὰ μᾶς ζωγραφῆσῃ μὲ ἀπό-
λυτον ἀκρίβειαν τὰς μορφὰς τῶν φίλων καὶ τῶν
οἰκείων μας. Εἰς τὸν πτωχὸν μεταλλευτὴν ἐδειξε
πῶς ἡμπορεῖ νὰ ἐργάζηται ἀκινδύνως ἀκόμη καὶ
ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκρηκτικῶν ἀερίων τῶν ὀρυ-
χείων. Μὲ τὰ ναρκωτικά τῆς κατέστησε τὸν
ἀσθενῆ ἀναίσθητον καὶ ἀπαθῆ καθ' ἣν στιγμὴν ἢ
εὐκίνητος χεῖρ τοῦ δεξιῦ χειρουργοῦ ἀποκόπτει
τεμάχιον τοῦ βολβοῦ τοῦ ἀκινήτου ὀφθαλμοῦ του.
Δὲν μᾶς προσκαλεῖ νὰ θαυμάσωμεν τὰς πυραμί-
δας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κτισθῆ ἐπὶ μακροὺς καὶ
πολυμόχθους αἰῶνας ἀπὸ ἔθνη ἄθλια καὶ ἐξ-
γντλημένα, ἀλλὰ μᾶς προτείνει νὰ θαυμάσω-
μεν τὸν φῆρον καὶ τὸν ἀτμὸν, τὸν σιδηρόδρομον
καὶ τὸν τηλεγράφον. Εἰς τὸν τυφλὸν ἀπέδωκε
τοὺς ὀφθαλμοὺς του καὶ εἰς τὸν κωφὸν τὴν ἀκοήν
του. Ἐμήκυνε τὸν βίον, ἠλάττωσε τὸν κίνδυνον,
ἔθεσε χαλινὸν εἰς τὴν παραρροσύνην καὶ ἔβαλεν
ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς τόκακόν. Καὶ δι' ὄλους αὐτοὺς
τοὺς λόγους πιστεύω ὅτι κἀνεὶς ἐκ τῶν υἱῶν μας
δὲν θὰ μεγαλώσῃ ἐντελῶς ἄμοιρος τῶν σπουδῶν,
αἱ ὁποῖαι ἐξυψώνουν τὸν ὄρθον λόγον καὶ σύνμα
ἐμπνέουν τὴν φαντασίαν, αἱ ὁποῖαι μορφώνουν
καὶ σύνμα τελειοποιοῦν, αἱ ὁποῖαι τρέφουν καὶ
σύνμα μεστῶνουν τὸ πνεῦμα».

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Θὰ φανῇ ἴσως παράδοξον ὅτι μετοξὺ τῶν ἀπο-
λαύσεων τῆς ζωῆς συγκατέλεξα καὶ τὴν ἐκπαί-
δευσιν. Καὶ ἀληθῶς πολὺ συχνὰ καταντᾷ μι-
σητή εἰς τὴν νεολαίαν καὶ παύει καθ' ἣν ἐποχὴν
περατοῦται καὶ ὁ χρόνος τῆς εἰς τὰ σχολεῖα φοι-
τήσεως, ἐνῶ διὰ νὰ καρποφορήσῃ ἐπείρει νὰ προσ-
αρμωθῇ μὲ τὴν φυσικὴν κλίσιν τοῦ παιδιοῦ, νὰ
κινή τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ νὰ διαρκῇ καθ' ὅλην
του τὴν ζωὴν.

Ἡ ἀπόκτησις τῆς ἐπιστήμης εἶνε ἀγαθὸν καὶ
εὐλογία. Συνηθίζου νὰ λέγουν ὅτι δὲν ὑπάρχει
λεωφόρος ἄγρυσσα εἰς τὴν γνώσιν, ἐνῶ ἀληθέστε-
ρον θὰ ἦτον ἐὰν ἔλεγον ὅτι ὄλοι οἱ ὄρμοι οἱ ἄγον-
τες εἰς αὐτὴν εἶνε πλατεῖς ὡς λεωφόροι.

«Δὲν εἶνε, λέγει ὁ Ἱερειμίας Τάυλορ τὸ
ἄμμα, τὸ ὁποῖον βλέπει τὰς καλλονὰς τοῦ οὐρα-
νοῦ, οὔτε τὸ οὖς, τὸ ὁποῖον ἀκούει τοὺς γλυκεῖς

φθόγγους της μουσικής και τὰς εἰδήσεις εὐτυχῶς τινος συμβάντος, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ ὁποία τὰς συναθροίξει, ἡ ὁποία ἀντιλαμβάνεται τὰς ἐντυπώσεις τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς διανοίας, καὶ ὅσον εὐγενεστέρη καὶ πλέον ἐξαίρετος εἶνε ἡ ψυχὴ, τόσο μεγαλύτερη καὶ εὐχυμότερη θὰ εἶνε καὶ αἱ ἀντιλήψεις της, κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ αἱ ἀπολαύσεις της; ὅταν ἔν παιδίον βλέπῃ μίαν πλουσίαν γούναν ἢ τοὺς ἀδάμαντας μιᾶς ἀστεροέσσης νυκτός ἢ τὴν τάξιν τοῦ κόσμου ἢ ἀκούῃ τοὺς λόγους ἱεροκέρου, ἐπειδὴ δὲν ἐξασκεῖ καμμίαν ἐνέργειαν ἐφ' ἐκείνου καὶ δὲν βλέπει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον βλέπει, θὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του καὶ τὰς ἐντυπώσεις του ἢ ὡς ὁ παράφρων ἢ ὡς ὁ ἡμίονος».

Ἴδου λοιπὸν τί ἀποδεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀγωγῆς. Λέγω δὲ ἀγωγῆς καὶ ὄχι ἐκπαιδεύσεως, ἐπειδὴ σπουδαιότερον εἶνε νὰ καλλιερῆσῃ τὸ πνεῦμα, παρά νὰ φορτώσῃ τὸ μνημονικόν. Ἡ σπουδὴ εἶνε μέσον καὶ ὄχι σκοπός. Ὁ κνηρὸς εἶνε νὰ ἐξοδεύωμεν πολὺν καιρὸν εἰς τὰς σπουδὰς, ἐπίδειξις νὰ στολιζώμεθα μὲ αὐτὰς κατὰ κόρον, ἴδιον δὲ μαθητοῦ εἶνε νὰ μορφώωμεν τὴν κρίσιν μας ἀποκλειστικῶς μὲ αὐτὰς. — Αἱ σπουδαὶ συμπληρώνουν τὴν φύσιν καὶ συμπληρώνονται ὑπὸ τῆς πείρας... οἱ ἄνθρωποι τῶν ἐπαγγελμάτων τὰς περιφρονοῦν, οἱ ἀπλοῖκοι τὰς θαυμάζουν, οἱ φρόνιμοι τὰς μεταχειρίζονται (Βάκων).

Καὶ ἐκτός τούτου ἀκόμη, ἂν καὶ οἱ ἄνθρωποι τὴν σήμερον δὲν εἶνε ἀκόμη τόσο προωδημένοι ὥστε τὰ ἄτομα νὰ ἠμποροῦν νὰ αἰσθάνωνται τὴν τελείαν ἐκείνην καὶ καθολικὴν συμπάθειαν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ καθεὶς θὰ καθίστατο ἱκανὸς νὰ μὴ ἐρχεται εἰς διάστασιν μὲ τοὺς ὁμοίους του κατὰ τὴν πορείαν τῆς διευθύνσεως, τὴν ὁποίαν θὰ εἶδεν εἰς τὸν βίον του, πάλιν ἡ ἀγωγή ἠμπορεῖ ἄριστα νὰ συντελέσῃ ὥστε νὰ ῥιζωθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους βαθύτερον τὸ αἶσθημα τῆς ἀλληλεγγύης. Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἐὰν αἱ μελέται μας δὲν ἐμπνέωνται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τούτου, ὅλαί μας αἱ γνώσεις θὰ μᾶς κάμουν περιλύτους καὶ ἀνικάνους καθὼς καὶ τὸν Φλόουστ :

«Μὲ ὅλον τὸν ζῆλον ἔχω φεῦ! μελετῆται τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἱατρικὴν, τὸ δίκαιον καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Θεολογίαν καὶ ἰδοὺ ἐγὼ πάλιν μὲ ὅλας μου τὰς γνώσεις ἐπίσης ἀμαθῆς καὶ ἄφρων ὡς καὶ πρότερον».

«Αἱ μελέται μας δὲν πρέπει νὰ εἶνε μῆτε στρωμα πρὸς ἀνάπαυσιν μῆτε μοναστήριον, ὅπου νὰ κλεισθῶμεν εἰς μονήρεις περιπάτους, μῆτε πύργος, ὅπου νὰ ῥίπτωμεν τὰ βλέμματά μας περιφρονητικῶς πρὸς τοὺς κάτω εὐρισκόμενους, μῆτε φρούριον διὰ νὰ πολεμήσωμεν μὲ τοὺς ἐξω, μῆτε ἐργαστήριον, ὅπου νὰ κάμωμεν τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνωμεν ταμεῖον πλούσιον, θησαυ-

ρὸς πολῦτιμος πρὸς δόξαν τοῦ πλούτου καὶ πρὸς ἐξευγενισμόν τῆς ζωῆς (Βάκων).»

Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους καὶ πλήρεις ἐννοίας λόγους τοῦ Ἐπικτήτου, θὰ κάμωμεν τὴν μεγαλειτέραν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν πολιτείαν ἐὰν ὑψώωμεν ὄχι τὰς στέγας καὶ τοὺς τοίχους τῶν οἰκιῶν, ἀλλὰ τὸς ψυχὰς τῶν πολιτῶν· περισσοτέρην ἀξίαν ἔχουν μεγάλα ψυχὰ κατοικοῦσαι εἰς πτωχικὰ οἰκῆματα, παρά εὐτελεῖς δοῦλοι κρυπτόμενοι εἰς πολυτελῆ μέγαρα. (1)

Ἀνάγκη λοιπὸν ν' ἀναθεωρηθῇ τὸ σημερινὸν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, διὰ νὰ ἴδωμεν ἐὰν αὐτὸ εἶνε τὸ κατάλληλον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ μεγάλου τούτου σκοποῦ. Ἐμπνέει ἄρα γὰρ τὴν ἀγάπην ἐκείνην τῆς μελέτης, ἡ ὁποία εἶνε καλλιτέρα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν; Ὁλὴ ἡ σπουδὴ τῶν κλασικῶν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ τέκνα μας ἀφιεροῦν τόσα ἔτη τῆς ζωῆς των, τὰ διδάσκει ἄρα γὰρ καὶ νὰ τὰ ἐκτιμοῦν προσηκόντως; ἢ μήπως, ὅταν ἀφίενον τὰ γυμνάσια καὶ τὰ λύκεια φωνάζουν καὶ αὐτὰ μὲ τὸν Βύρωνα : «Χαῖρε λοιπὸν, ὦ Ὁράτιε, ποῦ τόσο σ' ἐμίσησα!».

Εἶνε μέγα σφάλμα, νέει ἀκόμη, νὰ ἐξειδικευώμεθα εἰς ἓν ὅποιον δῆποτε ἀντικείμενον ἢ θέμα. Ἀρκεῖ ἄλλως τε νὰ συμβουλευθῶμεν τὴν φύσιν καὶ αὐτὴ θὰ μᾶς δεῖξῃ καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον τὸν δρόμον, τὸν ὅποιον πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν. Τὰ ὁρμέφυτά μας, ἂν καὶ ὄχι ἀλάθητα, εἶνε ἄριστοι ὁδηγοί, καὶ τὰ παιδία δὲν θὰ ὀφειληθῶν ποτε ἀπὸ τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον των, «ἢ ἐπιτυχία τῶν ὁποίων, κατὰ τὸν Πλίνιον, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ραιδρότητα (Studia hilaritate proveniunt), ἠμποροῦμεν λοιπὸν πολὺ νὰ ὀφεληθῶμεν ἀπὸ ἓν μάθημα τοῦ Θεόγνιδος, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ἐπιβλαμῖνον ᾠδὴν του ἐπὶ τοῖς γάμοις τοῦ Κάδμου καὶ τοῖς Ἀρμονίας λέγει : Ἡ παντοτινὴ μας φροντίς θὰ εἶνε τὸ καλὸν καὶ τὸ ὠραῖον· δὲν θὰ ζητήσωμεν λοιπὸν τὸ φρετίον τῶν μεγαλείων, ἀφ' οὗ δὲν εἶνε οὔτε ὠραῖον οὔτε καλόν.»

Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι φρονοῦν ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν μας σύστημα εἶνε τὸ καλλίτερον ὄλων καὶ ὅτι τὰ μόνον σημεῖα τὰ χρῆζοντα βελτιώσεως εἶνε τὰ σχετιζόμενα μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν σχολείων καὶ τῶν μαθητῶν, μὲ τὸ ζήτημα τῶν μαθητῶν καὶ μὲ τὰ σχέσεις μεταξὺ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων. «Ἀναμφιβόλως, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας Σημειώσεων, πολλοὶ φρονοῦν ὅτι ὅσοι συζητοῦν περὶ ἐκπαιδεύσεως καὶ περὶ τοῦ καλλιτέρου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, δὲν κά-

(1) Εὐ ποιήσεις σὺ τὰ μέγιστα τὴν πόλιν, εἰ μὴ τοὺς ὀρόφους ὑψώσεις, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς αὐξήσεις. Ἄμεινον γὰρ ἐν μικροῖς οἰκῆμασι μεγάλας οἰκεῖν ψυχὰς ἢ ἐν μεγάλας οἰκίαις ταπεινὰ φωλεῖν ἀνδράποδα.

μουν ἄλλο παρά νὰ κοπανίζωμεν ἄερα, ὅτι ὁ λαὸς μας δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ γίνῃ ἀκόμη περισσότερο εὐτυχῆς καὶ περισσότερο πεπολιτισμένος καὶ ὅτι ὑπάρχει πλέον καμμία ἄλλη περισσοτέρα πρόοδος, διὰ νὰ τὴν ἐπιδιώξωμεν καὶ νὰ τὴν πραγματοποιήσωμεν. «Καὶ ὅμως ὁ Γαλτὼν καὶ μαζί μὲ αὐτὸν ὅλοι ὅσοι ἔχουν μελετήσῃ τὸν κοινωνικὸν βίον τῶν Ἀθηναίων ἀποφαίνονται ἐκ συμφώνου ὅτι ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων, ἐν συνόλω λαμβανόμενος, ἦτο τόσο ἀνώτερος ἀπὸ ἡμᾶς, ὅσον ἀνώτεροι εἴμεθα ἡμεῖς σήμερον ἀπὸ τοὺς ἀγρίους τῆς Ἀφρικής.»

Εἶνε πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ μὴ ἀρνηθῇ κανεὶς τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου καὶ μάλιστα ἂν ἀνήκῃ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐμελέτησαν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἄλλὰ ποῖος ὁ λόγος αὐτοῦ; Ἐγὼ φρονῶ ὅτι μέρος τῆς εὐθύνης ὑπάρχει καὶ τὸ σημερινὸν μας ἐκπαιδευτικὸν σύστημα.

Ἡ διὰ τῶν χειρῶν ἐργασία καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ διδασκαλία δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ βλάπτουν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄλλων ἀντικειμένων. Ὅσον καὶ ἂν τονίζηται ἡ σπουδαιότης τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ἀξία τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως ἢ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς χειρὸς, καθὼς ἐγὼ προτιμῶ νὰ λέγω, πάλιν εἶνε δυστυχῶς ἀληθές ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν μας σύστημα, καθ' ὅλην τὴν κλίμακα, παραμελεῖ καθ' ὅλοκληρίαν καὶ τὰ δύο καὶ ἀφίνει νὰ κυριαρχῇ ἀπολύτως ἡ σπουδὴ τῆς γλώσσης.

Τὸ παράπρον αὐτὸ δὲν εἶνε πρόσφατον. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀσσαῦμ ἔτι ἐν τῷ Διδασκάλῳ του παρεπονεῖτο ἄλλοτε καὶ ὁ Μίλτων, ὅταν ἔγραφε πρὸς τὸν Σιμουήλ Χαρτλίβ, ἐστέναζεν ἐπίσης διότι «τὰ παιδία ἠναγκάζοντο, χωρὶς λόγον νὰ προσκολλῶνται εἰς τὰς ἐπιπολαίους ἀνοστίας τῆς γραμματικῆς» καὶ παρατηρεῖ ὅτι ἂν καὶ ὁ γλωσσολόγος ἠμπορεῖ νὰ καυχῆθῃ ὅτι ἔχει ἐννοήσῃ τὸν κόσμον εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῆς Βαβυλ, ἐν τούτοις, ἐὰν δὲν ἔχη σπουδᾶσθαι τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα των εἰς τὴν ἰδίαν ἐντέλειαν καθὼς καὶ τὰς λέξεις καὶ τὰ λεξικά, πάλιν δὲν θὰ ἦτον ἄξιος νὰ θεωρηθῇ ὡς σοφὸς ἄνθρωπος, ἀπαράλλακτα ὅπως δὲν θὰ θεωρηθῇ σοφὸς καὶ κτηματίας ἢ ἔμπορος εἰδήμων καὶ κάτοχος τοῦ μητρικοῦ του μόνον ἰδιώματος. Ὁ Λόκιος μάλιστα ἰσχυρίζετο ὅτι τὰ σχολεῖα μᾶς προκαλοῦν μᾶλλον διὰ τὸ πανεπιστήμιον, παρά διὰ τὴν ζωὴν· ἐπιτροπὴ ἐπὶ ἐπιτροπῆς, ἔλεγχος ἐπὶ ἐλέγχου ἐπανελαθον πάντοτε τὰ ἴδια παράπονα. Ποῦ λοιπὸν εὐρισκόμεθα σήμερον;

Ἀκούω νὰ λέγουν καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνουν ὅτι ἢ βελτιώσις, ἂν καὶ δὲν προχωρεῖ μὲ τὴν ποσομένῃ ταχύτητα, ἐν τούτοις ὅμως προχωρεῖ καὶ κάμνομεν προσόδους καθ' ἑκάστην. Φοβούμαι μὴ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι τὸ

σημερινὸν μας σύστημα δὲν μορφώνει τὸ πνεῦμα, δὲν καλλιεργεῖ τὴν δύναμιν τῆς παρατηρήσεων καὶ δὲν παρέχει μάλιστα τὸ ποσὸν ἐκείνων τῶν γνώσεων, τὸ ὅποιον δικαιούμεθα ν' ἀπαιτήσωμεν ἀπὸ τὸν χρόνον, τὸν ὅποιον ἐξοδεύομεν εἰς τὰ γράμματα.

Ὁ σὶρ Γράντ Δάφ εἶπεν ὅτι νέος ἢ κόρη δεκατεσσάρων ἐτῶν χρεωστεῖ νὰ γνωρίζῃ νὰ διαβάξῃ μεγαλοφώνως μὲ τρόπον εὐκρινῆ καὶ εὐχάριστον, νὰ γράφῃ μὲ μέγαν, καθαρὸν καὶ στρογγύλον γράψμον, νὰ κατέχῃ τοὺς στοιχειώδεις κανόνας τῆς ἀριθμητικῆς, ἴδια δὲ τὴν πρόσθεσιν τῶν κλασμάτων, προσὸν ὄχι πολὺ διαδεδομένον. Πρέπει νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ γαλλικὰ μὲ εὐκολίαν καὶ χωρὶς λάθη νὰ ἔχη μερικὰς γνώσεις καὶ ἀπὸ τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν, νὰ μεταφράξῃ ἐκ τοῦ προχειροῦ ἐν γαλλικὸν ἢ γερμανικὸν βιβλίον, νὰ ἔχη ὅλας τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς γεωγραφίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καὶ ὀλίγαι γνώσεις ἀπὸ τὴν ἀστρονομίαν, τόσαι μόνον, ὅσαι ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ κινήσῃ τὴν περιέργειαν, τὰ ὀλίγα στοιχεῖα ἀπὸ τὰ μέγαν φαινόμενα τῆς γεωλογίας καὶ τὰ κυριώτερα συμβάντα τῆς ἱστορίας, ὅσα δηλαδὴ ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ ἐννοήσῃ μὲ γενικὰς, ἀλλ' εὐκρινεῖς γραμμὰς πῶς αὐτὸς ὁ φυσικὸς καὶ πολιτικὸς κόσμος, ὅπου ζῶμεν, ἐγένετο ὅπως εἶνε τὴν σήμερον. Ἀπαιτεῖται προσέτι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ν' ἀποκτήσῃ τὴν συνήθειαν νὰ παρατηροῦν μὲ προσοχὴν τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα, τοὺς βράχους καὶ τὰ ἄλλα ἀντικείμενα τῆς φύσεως, νὰ ἔχουν γενικὰς τινὰς γνώσεις περὶ τῶν καλλιτέρων ἔργων τῆς κλασικῆς φιλολογίας, τῶν καταλλήλων εἰς τὴν ἡλικίαν των καὶ νὰ ἔχουν ἰδέαν τινὰ καὶ περὶ τῆς ἰχνογραφίας καὶ τῆς μουσικῆς.

Διὰ νὰ κατορθωθῇ τοῦτο ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωμεν αὐτὴν ἐργασίαν ὡς χρησὸν καὶ ὡς Ἀπόλλωνα τὸν ὀρθὸν λόγον» καὶ δὲν ἔχει ἄδικον ὁ Βράουν λέγων τοῦτο. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει πόσον μακρὰν εὐρισκόμεθα ἀκόμη ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖον! Συνήθως δὲν δίδουν πολλὴν σημασίαν εἰς τὴν γενικὴν μόρφωσιν, ἐπειδὴ, λέγουν, δὲν ὀφείλει εἰς τίποτε νὰ κατατριβώμεθα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ὑπάρχει ὅμως μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ νὰ ἔχωμεν μόνον ἐν ἐπιπόλαιον ἐπιχόρισμα καὶ τοῦ νὰ ἔχωμεν θεμελιώδεις τινὰς γνώσεις περὶ ἐνός πράγματος. Αὐτὸ τὸ τελευταῖον ἡμεῖς ὑπερασπιζόμεθα, ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγοροῦμεν καὶ ἐννοοῦμεν νὰ προσπαθήσωμεν νὰ μάθωμεν ὅλας τὰς λεπτομερείας ἐνός ὀρισμένου θέματος καὶ κατὰ ἀπὸ ὅλα τὰ θέματα. Ὁ Ἐραχελος πολλὰκις εἶπεν ὅτι ὁ φυσιοδίφης δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ κανὲν φαινόμενον τῆς φύσεως καθ' ὅλας του τὰς λεπτομερείας, χωρὶς τὴν συνδρομὴν πολλῶν καὶ ἴσως ὄλων τῶν ἐπιστημῶν.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΜΕΤΑΞΑ

Εἰς τῶν σπουδαιότερων κλάδων τῆς ἐπιχωρίου βιομηχανίας ἀπέβη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἡ σποροτροφία, ἣτοι ἡ καλλιέργεια τοῦ μεταξοπαραγωγοῦ σκώληκος, ὑπισχυμένη ἤδη μεγάλην ἐπίδοσιν χάρις εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Γεωργικῆς ἐταιρείας παρεχομένην ὑποστήριξιν. Ἡ τοιαύτη ἀνάπτυξις δὲν θὰ εἶνε νέον τι διὰ τὴν ἡμετέραν χώραν, διότι εἰς ἄλλους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν ἰδίᾳ ἢ Ἀνατολῇ ἦτο ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τοῦ μεταξοσκώληκος, ἐν Ἑλλάδι δὲ καὶ κυρίως ἐν Πελοποννήτῳ γενικῇ ἦτο ἡ καλλιέργεια τῶν βομβύκων καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος Μωριαῆς ὀρειλομένου κατὰ τινὰς εἰς τοὺς πρὸς διατροφήν τῶν σκωλήκων ἀπεράντους μορσιῶνας.

Σήμερον ἡ βομβυκοτροφία ἐνεργεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ὑπὸ τοῦ Παστέρ ἐπινοηθείσης μικροσκοπικῆς μεθόδου, οἱ δὲ ταύτην διενεργοῦντες ἔχουσιν ὅλας τὰς πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενας γνώσεις, διὸ καὶ οὐδὲν νέον θὰ ἐλέγουμεν αὐτοῖς ἐπεχειροῦντες νὰ περιγράψωμεν τὰς λεπτομερεῖας τῆς ἐκτροφῆς καὶ τῆς φυσιολογίας τοῦ μεταξοσκώληκος. Ἐνταῦθα θὰ παραθέσωμεν ἐν περιλήψει ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ βομβύκος καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς μετὰξ.

Ἡ συνήθως εἰς τὸ ἐμπόριον παραδοδιμένη μετὰξ εἶνε ἡ τοῦ κιννοῦ βομβύκος συκομορέας (*Bombyx mori*) αὐξανομένου μέχρι μήκους 10 ἑκατοστειμέτρων καὶ ἔχοντος σῶμα ἀποτελούμενον ἐκ 10 δακτυλίων, ὧν ὁ ἐμπρόσθιος φέρει τὴν κεφαλὴν καὶ 3 ζεύγη προσθίων ποδῶν. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἄγριαι λεγόμεναι μετὰξαι, παραγόμεναι ἐκ ψυχῶν ἀνηκουσῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ γένος βομβύξ.

Οἱ κυριώτεροι ἄγριοι βόμβυκες εἶνε:

1) Βόμβυξ (Ἀθηναία) *Μυλίτια*. Ἐκ τῶν βομβύκων τῆς καθ' ἅπασαν τὴν Ἰνδικὴν ἀπαντώσεως ψυχῆς τοῦ γένους τούτου ἐξάγεται ἡ μετὰξαι *Τανσά* ἢ *Τουσόρ*, ἣτις εἶνε ἡ μᾶλλον ἐπιμωμένη ἐκ τῶν ἀγριομεταξῶν.

2) Βόμβυξ (Ἀθηναία) *Γιαμαμάρα*. Ἐκ τῶν κιννοπρασίνων καὶ ὠχροπρασίνων βομβύκων τοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ Σινικῇ ἐπὶ δρυῶν ζῶντος ὕρνακτοῦ ἐντόμου τοῦ γένους τούτου παράγεται μετὰξαι ὠρῖα ὠχροπράσινα καὶ ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν γνήσιαν.

3) *Attacus ricini*. Ἐκ τῶν βομβύκων τοῦ ἐν τῇ τροπικῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀμερικῇ ζῶντος ἐντόμου τούτου λαμβάνεται μετὰξαι χρώματος ὑπολευκοῦ.

Ἐκ τῶν ἀνοικτῶν δὲ βομβύκων τοῦ εἰς τὸ

αὐτὸ γένος ἀνήκοντος *attacus atlas* ζῶντος ἐν Σινικῇ καὶ ἀναρριχωμένου ἐπὶ τοῦ ἀδένδρου τῶν θεῶν» λαμβάνεται ἡ μετὰξαι *φαγαρά*.

4) Βόμβυξ (Ἀθηναία) τοῦ *Perny*, ζῶν ἐν τῇ Β. Σινικῇ ἐπὶ τῶν δρυῶν.

5) Βόμβυξ τοῦ *Φαυδέριμ*. Ψυχῆ ζῶσα ἐπὶ τοῦ κίκιου (*ricinus*) καὶ τοῦ αἰλάνθου· παρέχει τὴν μετὰξαι τῆς Σενεγάλης.

Ἡ ἄγρια μετὰξαι εἶνε στερεωτέρι τῆς ἡμετέρου, διότι αἱ ἴνες αὐτῆς εἶνε ἀρρότεροι, καὶ ποικίλως χρωματισμένη, ἀλλὰ κατωρθῶθη ἡ ἐξημέρωσις αὐτῆς διὰ καταλλήλου διατροφῆς τῶν σκωλήκων, διότι ὁ χρωματισμὸς προέρχεται ἐκ κηλιδώσεως τοῦ ἐκκρινόμενου μεταξιδώδους ὑγροῦ διὰ τοῦ χυμοῦ τῶν φυτῶν.

Τὸ νῆμα τῆς μετὰξης ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν, τῆς κυρίως μεταξιδώδους οὐσίας, τῆς *φιβροίνης* ἢ *φιβροϊδίνης* λεγομένης καὶ τῆς *σηρικίνης* (*sericire*). Ἡ *φιβροΐνη* εἶνε οὐσία σκληρὰ μὴ διαλυομένη ἐν τῷ ὕδατι. Ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ἀνθρακός, ὑδρογόνου, ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου. Ἐν τῇ ἀκατεργάστῳ μετὰξῃ ὑπάρχουσι 66% *φιβροΐνης*.

Ἡ δὲ *σηρικίνη* εἶνε οὐσία γλοιώδης ὁμοία πρὸς τὴν συνήθη κόλλα, διαλυτὴ ἐν τῷ ὕδατι, συγχειμένη δὲ ἐξ ἀνθρακός, ὑδρογόνου, ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου. Ἐκτὸς τῆς *φιβροΐνης* καὶ τῆς *σηρικίνης* ἡ ἀκατεργάστῳ μετὰξῃ περιέχει καὶ ὕδωρ μετὰ μικρᾶς ποσότητος κηροῦ, λίπους καὶ χρωματιστικῆς οὐσίας, ἐν τε τῇ *φιβροΐνῃ* καὶ τῇ *σηρικίνῃ*, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ οὐσία αὕτη εἶνε κίτρινη.

Ἡ μετὰξαι ἔχει μεγίστην στίλβην καὶ ἀντοχήν. Ἡ ἐλαστικότης καὶ ἡ ἀρρότης εἶνε ἰδιότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ κολλώδους περιελήματος. Διὰ τῆς βράσεως ἐν ὕδατι ἡ μετὰξαι χάνει 30% τῶν ἰδιοτήτων τούτων. Οὐχ ἦττον καὶ ἡ ξηρὰ μετὰξαι δύναται νὰ ἐκταθῇ κατὰ $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{5}$ τοῦ μήκους αὐτῆς. Τὸ μετὰξιον νῆμα εἶνε τόσον στερεὸν ὅσον καὶ συρμάτιον ἐκ χάλυβος ἴσου πάχους. Διὰ τῆς τριβῆς ἡ μετὰξαι ἠλεκτρίζεται, ἐπειδὴ δὲ εἶνε κακὸς ἀγωγὸς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ μένει ἠλεκτρισμένη, διὸ καὶ τὰ μέρη, ἐνθα κατεργάζεται, τηροῦνται ὑγρὰ.

Πιεζομένη ἡ μετὰξαι παράγει τριγμὸν λίαν χαρακτηριστικόν. Ὑγραίνουμένη δὲ συστελλεται κατὰ $\frac{1}{7}$ % . Ἐν τῷ ὑγρῷ ἀέρι ἡ μετὰξαι ἀπορροφᾷ μέχρι 30% ὕδατος. Εἶνε λίαν πορώδης δυναμένη ν' ἀπορροφήσῃ σημαντικὰ ποσὰ διαφόρων οὐσιῶν, εἰς οἰνοπνεύματος, ὄξους, τανικῶ ὄξους, ἄλατά τινά, σάκχαρον κλ. Κατὰ τῆς σήψεως δεικνύει μεγάλην ἀντίστασιν, οὐδεμίαν δὲ ὑφίσταται ἀλλοίωσιν θερμοκρασίᾳ μέχρι 110°.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω εἰδῶν τῆς μετὰξης ὑπάρχει καὶ ἡ θαλασσία λεγόμενη μετὰξαι, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα βύσσου (*Lana pennae*), παραγόμενη δὲ ἐκ τινῶν εἰδῶν ὄστρεων (*Penna nobilis*)

ἀπαντῶντων κατὰ τὰ παράλια τῆς Δαλματίας, τῆς Σαρδηνίας, τῆς Κορσικῆς καὶ Νερμανδίας. Τὰ ὄστρεα ταῦτα ὑφαίνουσι μετὰξαιδὲς σχεῖλον, αἱ δ' οὐ στερεοῦνται ἐπὶ τῶν βράχων ὑπὸ τὴν θάλασσαν.

Ἡ ὄστρεομετὰξαι ἀποτελεῖται ἐξ ἐλαιοχρόων ἰνῶν ἔχουσῶν μήκος 3—6 ἑκατοστειμέτρων. Ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἡ καθαρθεῖσα θαλασσία μετὰξαι ἀπαντᾷ συνήθως ὑπὸ μορφὴν ἀποστιλβόντων χρυσοκαστανόχρῶν, μαλακῶν καὶ ἐλαστικῶν νηματίων. Διακρίνεται δὲ χημικῶς τῆς συνήθους μετὰξης, διότι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὀξέων ἐξογκοῦται μόνον, μὴ διαλυομένη.

Ἡ χρῆσις τῆς θαλασσίας μετὰξης ἦτο γνωστὴ καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, διότι ἐξ αὐτῆς κατεσκευάζοντο τὰ βρύτιμα ἐκ βύσσου ἐνδύματα.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΟΝ ΤΑΦΟΝ

Πρὸς τοὺς ἀπαταχοῦ τῆς Ἑλλάδος Δημοδιδασκάλους.

Ὁ Πανάγιος καὶ ἀτίμητος Τάφος! Ἐμείνου, ὅστις ἐσκόρπισε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς ἐπὶ τὸν κόσμον σύμπαντα. Ἐκείνου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀνεστήθη μία Ἑλλάς μεγάλη! ὁ Τάφος τοῦ Χριστοῦ μὴς κινδυνεύει! Καὶ κινδύει εἰς αἰὶν ὀλίγα... ἀργύρια!!

Ναὶ! τὸ ὑλικώτερον τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, τὸ ἀργύριον, ἀπειλεῖ τὸ πνευματικώτερον, τὸ ἱερώτερον, τὸ ἀγιώτερον ἐνδιαίτημα, ἀπειλεῖ τὸν Τάφον τοῦ Ἰησοῦ μας!

Σπεύσωμεν πρῶτοι!

Ἡμεῖς οἱ δημοδιδασκαλοὶ, αἱ γλυκεῖαι τοῦ Ἔθνους μας ἐλπίδες, οἱ ὑπερήφανοι ἐργάται τῶν ἰδανικῶν αὐτοῦ!

Σπεύσωμεν πρῶτοι!

Καὶ διὰ τῶν μικρῶν εἰσφορῶν ἡμῶν καὶ τῶν μικρῶν μας μαθητῶν αἱ περιρρορησάμεν τὸν Τάφον τοῦ Χριστοῦ μας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΒΑΡΙΑΣ

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Περιτρέψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὦ νέοι, εἰς ὅλα τὰ μέρη, καὶ ἴδετε ἂν κἀνὲν ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἔθνη ἔχει προσπάτορας τοιοῦτους, ὁποῖους ἡμεῖς παραδείγματα ἀνδρείας, ἀρετῆς καὶ σοφίας ἐνωμένα τσαυτὰ, ὅσα ἀναγινώσκουμεν εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἡμετέρων προγόνων. Συλλογισθεὶτε ἂν εἶνε τίμιον καὶ καλὸν νὰ καυχώμεθα εἰς ταῦτας τὰς παρρησίας, χωρὶς νὰ δεῖξωμεν καὶ ἡμεῖς ἰδίᾳ ἀνδραγαθίας, καὶ νὰ ὑποφέρωμεν ἀνειδιζόμενοι ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη ὡς ἀνάξιοι τῆς προγονικῆς ἡμῶν εὐγενείας καὶ δόξης. Συλλογισθετε,

ὦ τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονοι νέοι, ἂν εἴθε ἄξιοι τοῦ ἐλληνικοῦ ὀνόματος, ἂν δυνάμενοι νὰ φωτίσετε τὴν πατρίδα καὶ νὰ τὴν ἐδικήσετε, ὡς ἄλλοι Ἑρακλεῖς, ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς τᾶς ὕβρεις ἀκολουθεῖτε, ὡς Σαρδανάπαλοι, τὴν ἀναίσχυντον γυναῖκα, τὴν ὁποῖαν πλανηθέντες, ἴσως, ἐπιστεύσατε ὅτι εἶνε ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία.

Κοραῖς.
Πρὸς κύνα, ἄνθρωπε, ὁμοιάζει ἡ ἡδονή! ἐὰν ἐκδιώξης αὐτήν, φεύγει· ἐὰν θρέψης, παραμένει.
Ἰωσηπος.

Ἡ πλαστικὴ τῶν Ἑλλήνων εἶνε θυγάτηρ τῆς γυμναστικῆς.
Ράφκε.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὸ μεγαλύτερον ἀτμόπλοιον

Τὸ μεγαλύτερον ταχυδρομικὸν πλοῖον τοῦ κόσμου εἶνε τὸ *Σέδρικ* ἐσχάτως ἀνεκκυθὲν καὶ ἀνήκον εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἐταιρείαν Οὐόιτ Στάρ Λάινε. Θὰ διαμείνῃ δὲ ἐπὶ πολὺν καιρὸν ὁ ἀπαράβλητος Λεβιάν τῶν ὠκεανῶν, ἐκτὸς ἂν ὑπερβῶσιν αὐτὸν ἄλλα δύο γιγάντια σκάφη, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ναυπηγήσῃ ἡ ἐταιρεία Κιουνάρ διὰ κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα θὰ δανείσῃ εἰς αὐτὴν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις. Τὸ ὀλίγον μήκος τοῦ *Σέδρικ* ὑπολογίζεται εἰς 213 μέτρα καὶ ἡ χωρητικότης του εἶνε τόνων 20,970. Ὑπὸ φορτίον τὸ πλωρὸν σκάφος μετατοπίζει 38,000 τόνους ὕδατος. Τὰ τρία μέγιστα μετ' αὐτὸ σκάφη εἶνε ὁ Κελτικὸς 20,000 τόνων. Ἡ Ὀκεανία 18,000 τόνων καὶ ὁ *Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος* 19,500 τόνων. Ἡ ταχύτης τοῦ *Σέδρικ* δὲν ὑπερβαίνει τὰ 16 μίλια καθ' ὄραν, ἐνῶ ὁ *Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος* ἔχει ταχύτητα μιλίων 23. Ἀλλὰ τὸ μὲν τελευταῖον τοῦτο σκάφος ἀποβλέπει εἰς τὸν σκοπὸν νὰ ἐλκύσῃ ἐπιβάτας, ἔχοντας ἀνάγκην μεγάλης ταχύτητος καὶ ἀψφουδῶν τὴν τιμὴν τοῦ ναύλου, ἔχει δὲ διὰ τοῦτο πελατεῖαν ἐδικήν. Τὸ *Σέδρικ* ὅμως ἔχει ἄλλον προορισμόν. Εἶνε ἀπέραντον κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ παραλαμβάνῃ ὅσον τὸ δυνατόν πλεονότερα ἐμπορεύματα, συγχρόνως δὲ νὰ παρέχῃ καὶ εἰς τοὺς ἐπιβάτας εὐρυχωρίαν, μεγάλην ἀνεσιν καὶ τιμὰς συγκαταβατικὰς. Μὲ πλήρες φορτίον, ἐπιβατῶν τὸ ἀτμόπλοιον τοῦτο μεταφέρει 8,000 ἀνθρώπους, ὧν 388 τῆς πρώτης θέσεως, 160 τῆς δευτέρας θέσεως καὶ 2,502 τῆς τρίτης θέσεως. ἔχει πλήρωμα 335 ἀνδρῶν. Κατεσκευάσθη εἰς τὰ ναυπηγεῖα τῆς Βελφάστης.

Λαχεῖον νυμφῶν

Γνωστὸν εἶνε ὅτι Παγκόσμιος Ἐκθεσις διοργανοῦται εἰς τὸ Μιλάνον διὰ τὸ ἔτος 1905. Οἱ ἐπὶ τῆς διοργανώσεως ἀπὸ τοῦδε ζητοῦσι κατὰ τι τὸ ὅποιον θὰ ἐκπλήξῃ τὸν κόσμον, τὸ ὅποιον θ' ἀποτελεῖ τὸ περιεργότερον φαινόμενον τῆς μεγά-

λης ταύτης διεθνούς πανηγύρεως. Φαίνεται λοιπόν ότι τὸ εὖρον. Ἡ μᾶλλον ὅτι δὲν εὖρον τι καλλίτερον ἢ ἐν μέγα καὶ πρωτοφανές λαχεῖον... τῶν ὠραιότερων γυναικῶν. Καὶ ἰδοὺ πῶς θὰ καταρτισθῇ τὸ λαχεῖον τοῦτο. Θὰ γείνη πρῶτον συνγωνισμὸς καλλονῆς τῶν ὠραιότερων γυναικῶν τοῦ κόσμου καὶ εἰς ἐκείνας, αἵτινες θὰ βραβευθῶσι, θὰ δεθῶσι προεῖς κολοσσαϊαί. Τὸ πρῶτον βραβεῖον εἶνε ἐν ἑκατομμύριον φράγκων. Αἱ τέσσαρες κατόπιν θὰ λάβωσιν 800,000 φράγκων, αἱ μετὰ ταύτας ὀκτὼ 200,000, ἄλλαι μετ' αὐτὰς εἴκοσιν 100,000 φράγκων καὶ πενήτηντα πέντε 50,000 φράγκων.

Πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων θὰ διοργανωθῇ λαχεῖον καὶ ὁ εὐτυχὴς θνητὸς οἰσοδήποτε καὶ ἂν εἶνε, γέρον ἢ νέος, πτωχὸς ἢ πλούσιος, ὠραῖος ἢ ἄσχημος, ὅστις θὰ κερδήσῃ τὸν πρῶτον λαχόν, θὰ λάβῃ ὡς σύζυγον τὴν ὠραιωτάτην γυναῖκα μετ' ἐν ἑκατομμύριον, ἂν γείνη ἀρεστός. Ἄλλως λαμβάνει μόνον τὸ ἥμισυ τῆς προικῆς.

Ἡ διάδοσις τῶν βιβλίων

Καταπληκτικὴ εἶνε ἡ διάδοσις τῶν βιβλίων ἀνὰ τὸν κόσμον. Εἰς μόνην τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν ὑπελογίσθη ὅτι ὑπάρχουσι σήμερον 70,000,000 βιβλίων κατενεμόμενα ὡς ἐξῆς: Εἰς τὰς οἰκογενείας 420,000,000, εἰς τοὺς ἐπιστήμους, δικηγόρους, ἰατροὺς, συγγραφεῖς, φιλολόγους, 150,000,000, εἰς τοὺς ἐκδότας καὶ βιβλιοπώλας 80,000,000, εἰς τὰς δημοσίας βιβλιοθήκας 50,000,000, εἰς τὰς σχολικὰς βιβλιοθήκας 12,000,000, εἰς τοὺς φειτητὰς 8,000,000.

Εἰς ὅλην δὲ τὴν ὑψηλίαν ὑπάρχουσι βιβλία.	
Ἐν ταῖς Ἡνωμ. Πολιτείαις	700,000,000
Ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ	1800,000,000
Ἐν τῇ Ἀνατ. Εὐρώπῃ	460,000,000
Εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον	240,000,000
Ἐν ὅλῳ	3,200,000,000

Τοσοῦτος εἶνε σήμερον ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ὑψηλῷ βιβλίων. Παλλαπλασιάζεται ὅμως δι' ἄλλεπαλλήλων ἐκδόσεων. Ἐν Γερμανίᾳ δημοσιεύονται 25,000 νέων βιβλίων κατ' ἔτος, ἐν Ἀγγλίᾳ 15,000, ἐν Γαλλίᾳ 13,000, ἐν Ἰταλίᾳ 10,000 καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ 75,000 ἐτησίως. Ἄν ὑπολογισθῇ ὅτι ἐκάστη ἐκδοσις ἀριθμεῖ κατὰ μέσον ὄρον 2,000 ἀντίτυπα, προστίθενται εἰς τὸν ἀνωτέρω ὀλικὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ βιβλίων κατ' ἔτος 150,000,000 νέων βιβλίων.

Ἡρωισμὸς διδασκαλίας

Εἰς τὴν Ἰταλικὴν πόλιν Βρεσκίαν δύο βόες σύροντες ἀμάξιον, ἀρνήσαν τρομάξαντες ἐκ τῆς θείας ὀλοταχῶς βαίνοντος αυτοκινήτου. Κοράσιον τετραετὲς εὗρεθῆν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ θὰ κατεπατεῖτο ἀφρεύτως, ἂν μὴ προελάβανε νὰ σώσῃ αὐτὸ μία διδασκάλισσα ὑπὸ τὸ ὄνομα Λουίζα

Δασινιόλη. Διήρχετο ἐκεῖθεν ἡ ἥρωικὴ γυνὴ καὶ τὸν κίνδυνον ἰδοῦσα δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνῃ ἀπαθῆς τοῦ γεγονότος μάρτυς. Ὄρμησεν ἵνα σώσῃ τὸ παιδίον καὶ κατάρθασε τρόντι νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ ἐγκαίρως ἀπὸ τοὺς τροχοὺς τῆς ἀμάξης. Δὲν κατάρθασεν ὅμως νὰ σώσῃ καὶ ἑαυτὴν καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ θῦμα τοῦ ἥρωισμοῦ τῆς. Καταπατηθεῖσα ὑπὸ τῶν βεῶν ὑπέστη ὑπὸ τοὺς τροχοὺς τόσον τρομερὰ κατάγματα ὥστε ἐξέπνευσε μετὰ τινὰς στιγμὰς.

Προστασία τῶν παιδίων

Μετὰ τὸ συνέδριον κατὰ τῆς σωματεμπορίας τῶν γυναικῶν, ἄλλο συνέδριον προετοιμάζεται ἐν Παρισίοις κατὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως μικρῶν παιδίων. Πλήθη τοιούτων πλασμάτων περιφέρονται νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς ἐπαιτούντα ἢ ὡς πρόσχημα ἐπαιτείας ἐκθέτοντα ἀντικειμενὰ τινὰ δῆθεν πρὸς πώλησιν. Τὴν νύκτα πολλάκις κοιμῶνται εἰς τὰς πλατείας ἢ τὰς βαθμιδὰς τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ δὲ διαβαίνοντες ῥίπτουσι ἐκ συμπαθείας τὸν ὄβολόν των εἰς τοὺς μικροὺς ἐπαίτας. Τὰ παιδία αὐτὰ προέρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ Ἰταλίας, ὅπουθεν ἀσυνείδητοι ἐργολάβοι τὰ παραλαμβάνουσι ἢ μᾶλλον τὰ ἀγοράζουσι ἀντὶ ὀλίγων φράγκων παρὰ τῶν γονέων καὶ τὰ ἐκμεταλλεύονται ἐν Παρισίοις πρὸ πάντων κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Τὰ δυστυχῆ πλάσματα ὑφίστανται ὅλας τὰς ταλαιπωρίας τοῦ βίου τούτου, ὅστις πλουτίζει ὅμως τοὺς αἰσχροκερδεῖς τῶν ἐκμεταλλευτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους παραδίδουσι τὴν ἐσπέραν τὸ προϊόν τῆς ἐπαιτείας των.

Ἡ Ἀγγλικὸς τόπος

Εἰς τὰς βρεττανικὰς νήσους ἐκδίδονται 247 καθημερινὰ καὶ 2244 περιοδικὰ φύλλα. Ἡ Ἀγγλία ἔχει 944, ἡ Σκωτία 335, ἡ Ἰρλανδία 183, ἡ Οὐαλλία 108 καὶ αἱ ἄλλαι μικραὶ ἀγγλικαὶ νῆσοι 20. Ἐκ τῶν περιοδικῶν 536 πραγματευόμενα θρησκευτικὰ ζητήματα ἐκτυπῶνται εἰς τὴν Μιγ. Βρεττανίαν. Ἐπὶ 416 ἐφημερίδων δημοσιευμένων εἰς τὸ Λονδίνον, 39 μόνον εἶνε ἡμερήσιαι, ἐξ ὧν 29 ἐκδίδονται τὴν πρωίαν καὶ 10 τὴν ἑσπέραν. Ἐὰν ἀθροίσωμεν κατὰ φύλλα τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων φθάνομεν εἰς τὸ κολοσσαῖον ποσὸν τῶν δύο δισεκατομμυρίων ἀντιτύπων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσιν 120,000 τόννων χάρτου! Ἡ πρώτη ἐφημερίς ἐξεδόθη εἰς τὸ Λονδίνον τῷ 1702, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείσεως Ἀννης ἐξετυπούτο ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μόνον μέρους τοῦ χάρτου καὶ διήρκεσε μόνον 11 ἡμέρας. Ἐκ τῶν περιοδικῶν τὸ ἀρχαιότερον εἶνε ἡ «Ἐφημερίς τοῦ Λονδίνου», ἐκδοθεῖσα ἐν Ὁξφόρδῃ τῷ 1665, ἀνήκεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐτιμᾶτο ἀντὶ ἐνὸς σελλινίου.